PISANII SÂNGEORZENE

- SPIRITUALITATE, ISTORIE ŞI TRADIȚIE -

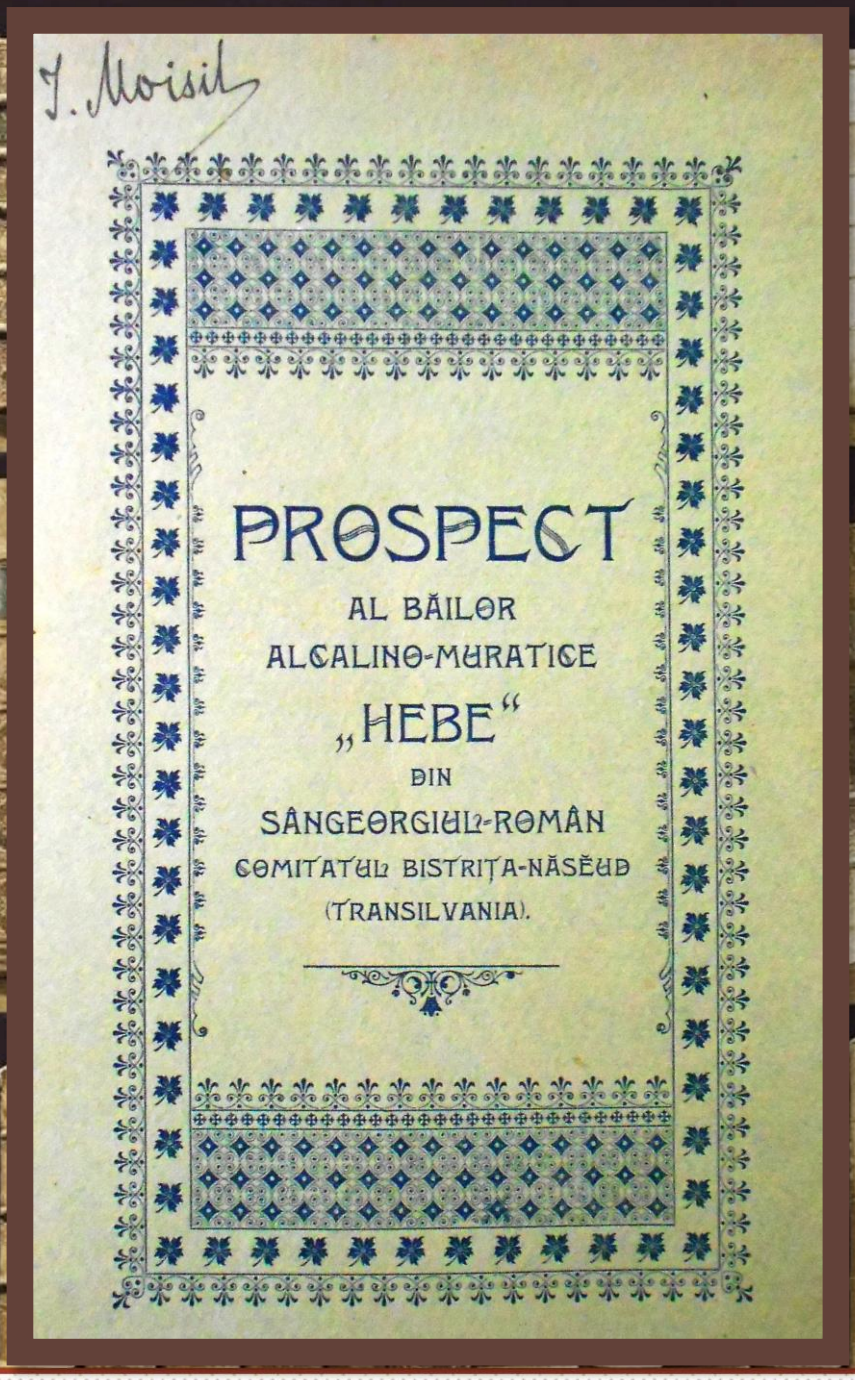

ANUL XI, NR. 3(115), MARTIE 2022

https://biblioteca-digitala.ro

ELECTRIFICAT: 1948

Hebe

APĂ MINERALĂ NATURALĂ

VIZITAȚI BĂILE „HEBE" SÂNGEORZ-BĂI

JUD. NĂSĂUD

APA MINERALĂ „HEBE" ARE O RADIOACTIVITATE DE 13.8 m.m.C. SIMILARĂ APEI DE KARLSBAD

DESCHIDEREA STAGIUNEI: **1. Iunie 1948.**

https://biblioteca-digitala.ro

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie şi Tradiție –

BĂILE
ALCALINO-MURIATICE
DE LA
SÂNGEORGIUL ROMÂN
LÂNGĂ NĂSĔUD
DISTRICTUL BISTRIȚĂ-NĂSĔUD
IN
TRANSILVANIA.
TÂRGU-JIU
TIPO-LITOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA N. D. MILOSESCU
1897.

ANUL XI, NR. 3(115), MARTIE 2022

https://biblioteca-digitala.ro

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie şi tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant ştiinţific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător ştiinţific II, Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca al Academiei Române
Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACŢIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: *florin.hodoroga@gmail.com*
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com
Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
http://pisaniisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html
http://en.calameo.com/accounts/3280504

COPERTA 1: Prospect cu apele minerale „Hebe"
COPERTA 2: Etichetă cu apa minerală „Hebe"
COPERTA 3: Prospect cu apele minerale „Hebe"
COPERTA 4: Reclamă pentru Societate acționară „Hebe"

Fotografiile din acest număr provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecţia fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunterei, Liceul „Solomon Haliță" Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Iustin Sohorca" Sângeorz-Băi, colecţia personală a artistului Maxim Dumitraş

https://biblioteca-digitala.ro

Cuprins

CUPRINS 5

EDITORIAL
ALEXANDRU DĂRĂBAN, *Această zi tristă pentru femeile ucrainene*.....6

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE
*** *Adunarea ASTRA a Despărțământului Năsăud de la Sângeorgiul-Român din anul 1895*.....7
DR. A. P. ALEXI, *Masa de citire*.....9
*** *Doine de pe Valea Rodnei în Ardeal*.....12
DR. LAURENȚIU OANEA, *Sistemele de valorizare ale pădurilor grănicerești din județul Năsăud*.....14
DORIN DOLOGA, *Unele aspecte economice la Sângeorz-Băi în perioada interbelică*.....18
*** *Consfătuirea proprietarilor de vile și a vizitatorilor din Sângeorz-Băi*.....24
TEODOR CÂMPAN, *Muzeul din Sângeorz-Băi – organizare și evoluție până în anul 1978*.....25

DIN GRANIȚĂ
DĂNUȚ POENARU, *Căi de comunicație ale comunei Coșna cu Transilvania*.....29
ALEXANDRU DĂRĂBAN, *Tablou cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial*.....33
ALEXANDRU DĂRĂBAN, *Tablou cu locuitorii din Salva decorați în Primul Război Mondial*.....50
ALEXANDRU DĂRĂBAN, *Concluzii privind locuitorii din comuna Salva participanți la Primul Război Mondial*.....51
ICU CRĂCIUN, *Regina Elisabeta, alias Carmen Sylva (II)*.....52

https://biblioteca-digitala.ro

EDITORIAL

ACEASTĂ ZI TRISTĂ PENTRU FEMEILE UCRAINENE

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Suntem femeile ucrainene! Suntem mame, soții, fiice și surori!

În aceste zile suntem chipurile tristeții. Pe pământul țării noastre se răspândește tristețea în inimile noastre. Dintre toate femeile din lume, suntem acelea care, în zilele acestea, absorbim tristețea. Câte picături negre lasă inimile noastre în aceste zile? Și roua este neagră, ea poartă culoarea tristeții și curge prin venele noastre. Și, acolo, în inimile noastre roua neagră a tristeții se preschimbă, devenind palidă și albăstruie.

Sufletele noastre sunt inundate de forța magnetică a tristeții. Suntem cele mai triste femei: mame, soții și surori, decât toate făpturile. Suntem triste și pentru că în aceste vremuri sunt ființe care-și permit să râdă, să rânjească, să ucidă. Trăim într-o lume în care fierbe tristețea, clocotește durerea, bântuie moartea!

Cum puteți fi atât de grosolani și de cruzi, voi, fraților de aceeași credință cu noi!?

Când ați devenit atât de răi și de urâți?

Pe toate căile, pe toate drumurile care mergem s-a așternut întunericul. Gândurile noastre picură lacrimi, iar simțirile freamătă în tristeți. Un foc nestins ne-a cuprins întreaga noastră ființă. Și acesta nu se va mistui niciodată!

Ce suntem noi?

Doar atât: jertfe pe altarul tristeții care este pământul țării noastre, cenușiu, posomorât, cu gândul de a fi șters de frații noștri de pe această planetă.

Acuma, inimile noastre sunt niște insule izolate, inaccesibile în acest ocean nesfârșit al tristeții. Inimile noastre și-au închis cămările care găzduiau bucuriile.

Luminile ochilor ne dor pentru că multe miezuri de noapte fost-au neadormite.

Suntem zidite în chinuri, sufletele ni-s pline de amărăciuni.

Sufletele noastre, speriate și prigonite de grozăviile pe care le trăim, strigă pe Domnul ca să aibă grijă de noi, de tot neamul nostru.

El, Iisus, e dulcea noastră mângâiere în această lume amară, în El ne e nădejdea de a ne recăpăta bucuria noastră veșnică în această lume tristă.

https://biblioteca-digitala.ro

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

ADUNAREA ASTRA A DESPĂRȚĂMÂNTULUI NĂSĂUD DE LA SÂNGEORGIUL-ROMÂN DIN ANUL 1895

Despărțământul XXI – Năsăud al Asociațiunii Transilvane a convocat adunarea generală în Sângeorgiul-Român la data de 4 august st. n. 1895 cu următorul program:

1) La ora 8 a. m. serviciu divin solemn la biserica parohială.

2) La ora 11 deschiderea adunării.

3) Raportul general despre activitatea comitetului despărțământului de la ultima adunare generală.

4) Emiterea unei comisii de 3 pentru examinarea raportului și cenzurarea socotelilor, apoi a altei comisii pentru cea mai bună dizertație asupra obiectului.

5) Hotărârea unui premiu pentru cea mai bună disertație: „Cum se poate promova cultura pomilor la poporațiunea de pe teritoriul despărțământului".

6) Alegerea comitetului pentru perioada 1896-1898, conform Regulamentului.

7) Alegerea a doi delegați pentru adunarea generală a Asociațiunii ce urma să se țină la Blaj.

8) Citirea de dizertații.

9) Eventuale propuneri.

10) Stabilirea locului pentru adunarea generală următoare și dispoziții pentru autentificarea procesului verbal.

11) Închiderea adunării.

Această adunare generală a convocat pe toți membrii Asociațiunii din despărțământ, invitând și pe cei ce sprijină Asociațiunea.

Toate acestea s-au hotărât în ședința despărțământului XXI ținută la Năsăud la 5 iulie 1895 având-i pe Dr. Ioan Pop, vicar – director și Gregoriu Pletosu ca secretar[1].

La data de 4 august s-a ținut în Sângeorgiul-Român adunarea generală sub președinția directorul său, Dr. Ioan Pop – vicar foraneu, având ca notar ad-hoc pe Dr. Constantin Moisil – profesor gimnazial. Dintre ceilalți membri ai comitetului au luat parte Ioan Ciocan, Dr. Paul Tanco și Octaviu Barițiu - casier.

După celebrarea cultului divin în frumoasa biserică din Sângeorgiu, vicarul a deschis

[1] *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LVIII, 1895, nr. 146, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

ADUNAREA ASTRA A DESPĂRȚĂMÂNTULUI NĂSĂUD DE LA SÂNGEORGIUL-ROMÂN DIN ANUL 1895

ședința la ora 11 printr-o cuvântare în care a arătat geneza întemeierii „Asociațiunii", scopul ce-l urmărește și datoria tuturora în a o sprijini. A împărtășit dorința de a renunța ca secretar al comitetului de către Gregoriu Pletosu, rugând pe Dr. Constantin Moisil să se ocupe de întocmirea procesului verbal.

Notarul ad-hoc a dat citire raportului general referitor la activitatea despărțământului de la ultima adunare generală și raportului casierului. S-au ales două comisii din câte 3 membri, una pentru examinarea raportului general și cenzurarea socotelilor, alta pentru a încasa taxele și înscrierea de noi membri. Pentru a putea lucra în bune condiții, în acest timp ședința a fost suspendată.

După redeschiderea ședinței, adunarea generală a luat spre știință raportul comitetului, aprobându-l.

S-au mai înscris noi membri ordinari, cu achitare taxei de 5 florini, următorii: Vasile Petri –profesor preparandial în retragere, Liviu Mureșianu – veterinar în Năsăud, Ion Zinvel – paroh în Zagra, Ion Buzdug – paroh în Rusu Bârgăului, Silviu Sohorca – paroh în Sângerogiu, Ilariu Filipoiu – paroh în Șanț, Pamfiliu Grapini – preot în Șanț, Dănilă Sânjoan – notar în Maieru.

S-au încasat taxe de la următorii membri vechi: Dr. Larionesi – avocat în Năsăud, Dr. Tripon – avocat în Bistrița, Lazar Avram – preot în Maieru, Dr. Constantin Moisil – profesor gimnazial în Năsăud.

Au contribuit la fondul despărțământului: Alexandru Jarda – învățător în Maieru și econom în Sângeorgiu, David Ciocan, Ion Paramon Pop, Leon Nicolae, Leon a lui George Procopie, Buia Diliban, Leonte Gagea, Ilie Haliță, Simion Alexi, Larion Miron, Login Sohorca, Terente Ionel și Procopie Petroaie.

Ofertele benevole au venit de la Dionisie Șteopoaie – inginer, Alexandru Pop – profesor și Iuliu Moisil – profesor, toți trei din România.

s-a stabilit un premiu de 20 coroane în aur pentru cea mai bună disertație asupra temei „Cum se poate promova cultura pomilor la poporațiunea de pe teritoriul despățământului?".

S-a ales un nou comitet în persoana domnilor: Ioan Pop, vicar – director, Ioan Ciocan, Dr. Tanco, Octaviu Barițiu, Constantin Moisil, Iosif Mihalaș, Anton Precup (paroh în Rebrișoara) – membri. S-au declarat a participa de bunăvoie la adunarea generală de la Blaj vicarul Ioan Pop și parohul din Monor Petru Vertic.

O dizertația având ca subiect pe Vasile Nașcu a fost amânată pentru următoarea adunare, asupra căruia s-a hotărât să se țină la Rodna Veche.

Totuși s-a constatat un trist adevăr, că inteligența și publicul grăniceresc din despărțământ pătimea printr-o indiferență mare în ceea ce privea cultura și literatura națională. Acest fapt era pus în sarcina „egoismului lui Ioan Ciocan" și ai acoliților săi.

Ședința s-a încheiat cu speranța în zelul vicarului Ioan Pop de a sparge gheața nepăsării ce domnea[2].

[2] Idem, nr. 191, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

MASA DE CITIRE

„O pagină din istoria contemporană a României din punct de vedere economic, medical și național” de dr. C. I. Istrati, București, 1880

DR. A. P. ALEXI

Este mică și progresează încet literatura noastră în proporție cu literaturile altor națiuni. Afară de aceasta nu conține opere de acelea care, în adevăr, să merite a fi înregistrate numaidecât în catalogul de literatură ca cărți bune. Multor le lipsește acest atribut, și cu toate acestea figurează de opere însemnate și de valoare literară. Aceasta provine de acolo pentru că nouă ne lipsește o adevărată critică care să cearnă prin sita ei orice op literar ce apare, să-l examineze și să-l analizeze cu știința, obiectivitate și seriozitate.

Alte națiuni au organe speciale pentru critică, pentru recenzii de tot felul de cărți literare, care împrejurare este foarte favorabilă pentru prosperarea și purificarea unei bune literaturi, pentru că o critică bună are menirea de a scoate lamura[3] unei literaturi, acesteia a-i imprima sigiliul bunătății, iar operelor rele are să le dea locul uitării și al neconsiderării.

Critica este barometrul spiritual al unei națiuni și este o necesitate absolută pentru o literatură serioasă și solidă.

Cu părere de rău trebuie să mărturisim cum că critica lipsește la noi. Opere de mare valoare literară sunt primite în lumea literară cu asemenea interes, în asemenea categorii ca și cele mai primitive încercări literare. De câte ori nu se întâmplă cum că cărți de puțină valoare literară sau chiar fără nici o valoare literară se bucură de o mai mare favoare și mai călduroase recomandări la public, iar despre opere de primă însemnătate literară abia se face o mică amintire într-o notiță jurnalistică sau doar nici aceasta nu se face. Romane traduse din limba franceză sau germană se trec cu miile, fie acelea oricât de rău traduse, iar cărți originale românești, fie acelea oricât de valoroase, abia se trec cu zecile. Jurnalistica noastră, de câte ori apare câte o operă literară, abia face câte o notiță bibliografică cât se poate de seacă, multe organe publice nici aceasta nu o fac, pe când datoria lor ar fi de a introduce o critică bună și sănătoasă și, prin aceasta, să contribuie la prosperarea unei literaturi demne de numele neamului românesc.

Ar fi timpul să ne reculegem și pe acest teren!

Am amintit acestea ca introducere, apoi vin a te ruga d-le redactor, să dai loc în coloanele jurnalului d-tale unei scurte dări de seamă despre o operă apărută nu de mult la București.

Sunt câteva săptămâni de când un amic îmi trimise un exemplar din opera d-lui dr. Istrati „O pagină din istoria contemporană a României” pe seama bibliotecii Mariane, care îmi zice, între altele, următoarele: „Lucrarea întreagă respiră o cugetare adevărat românească. Autorul este un tânăr precum rar se găsesc la noi (România), un român neaoș...”. Exemplarul ce l-am primit este A4 pentru care autorul a primit bani, dar gratis a împărțit până acuma peste 300 exemplare.

[3] Partea cea mai bună, mai curată și mai aleasă dintr-un lucru; floarea, fruntea, crema unui lucru.

https://biblioteca-digitala.ro

M-am apucat a citi această carte și, mărturisesc, cum că nu mă puteam despărți de dânsa și nici m-am despărțit până nu am terminat-o.

Când am sfârșit ultima pagină, am zis în mine: în adevăr, aceasta este o lucrare de mare preț, o lucrare ce ar trebui să o citească toți cărturarii Români, fără deosebire și, mai ales toți preoții, toți dascălii (institutorii), toți funcționarii, etc., o carte care, în cele mai multe părți, se poate aplica și la Românii de dincoace de Carpați.

D-l Istrati și-a câștigat un mare titlu la regenerarea neamului românesc. Cartea d-sale este una din acele puține cărți care se ocupă de vindecarea fizică și morală a poporului românesc. Ca medic conștiincios, își ia de problemă nu un individ bolnav și pe acesta a-l diagnostica și vindeca radical, ci pe întreg poporul românesc (din România). Constată starea fizică și morală nemulțumitoare, constată, cu statistica la mână, descreșterea populației române și, în paralel, creșterea elementelor străine și, în special, a evreilor.

Autorul tratează o temă de prim ordin, o temă ce trebuie să servească de bază la toți politicienii, la toți oamenii de bine ai României. Cei ce voiesc serios prosperitatea națiunii române și voiesc să o conducă la realizarea aspirațiilor sale, trebuie să-și înceapă rezolvarea acestei mari probleme de acolo de unde a început autorul.

Viitorul României este atârnător de la o bună rezolvare a chestiunilor economice, medicale și sociale a poporului român, de la creșterea populației și ameliorarea stării acesteia. Aici înțeleg a poporului rustic, care este inima vitalității române.

Este o împrejurare fericită căci în timpul din urmă au început mai mulți bărbați de erudiție și de inimă a suplica aceste chestiuni. Astfel o făcu d-l Ion Ghica, P. s. Aurelian, dr. Agapi, dr. Obedenaru, dr. Felix, I. Bibicescu și alții.

Dar să trec la studiul d-lui dr. Istrati!

După o expunere sinoptică a mai multor tratate, arată prin date statistice descreșterea populației române, pe când populația străină crește și încă în o proporție matematică înspăimântătoare, cu deosebire a evreilor.

Nicăieri nu este excedentul mai mare ca la noi.

„Suntem unici în felul nostru", - exclamă autorul, „... nici copii, nu strângem nici capitaluri, nu avem nici o bunăstare! Noi ne ucidem pentru a se dezvolta alții pe mormântul nostru. Să cugetăm!".

Da, bine zice autorul, să cugetăm și încă cu toată profunzimea și seriozitatea. Dar în prima linie sunt chemați aceia să cugete care au ocârmuirea țării în mână.

În capitolele următoare arată relele de care suferă țara, respectiv poporul și care cauzează acea mișcare nefavorabilă a poporului român. Ne descrie în culori vii și convingătoare relele aduse prin emigrații și imigrații, relele igienice, paludismul[4], morburile, alimentarea poporului insuficientă și neigienică susținută, cu deosebire, prin posturile îndatinate la români, alcoolismul, starea neigienică a locuințelor țărănești, etc.

Pe când rasa română descrește în proporție cu elementele străine și, cu deosebire, cu evrei, aceasta totodată și degenerează în urma multor rele ce apasă greu asupra poporului. Străinii, care imigrează în țară, știu exploata toate resursele de câștig, știu stoarce poporul, care pe încetul devine sărac. Această sărăcie este cauza traiului rău, a degenerării tipului românesc, este cauza că poporul nu se poate ridica din starea elotică. Câștigul bietului țăran

[4] Boală infecțioasă provocată de un hematozoar (prin înțepătura țânțarilor anofeli); malarie, friguri palustre.

https://biblioteca-digitala.ro

nu ajunge pentru a susține viața familiei, lipsurile de zi îl silesc a se angaja la greutăți ce nu le poate suporta, adesea îl dau pradă în mâna uzurarilor[5] fără inimă ce speculează la decăderea lui. De aici urmează corupția și alte o mulțime de rele ce bântuie societatea și atacă și cele mai sfinte simțăminte.

Pe lângă sărăcia țăranului muncitor, se mai aliază traiul cel rău la care este condamnat, de o parte prin sărăcie, iar de altă parte prin posturile prescrise de biserică.

Este apoi lucru tare firesc cum că un corp lipsit de nutremântul necesar se lipsește deodată de putere, nedisponibil la munca fizică, de voie, de curaj și de energie, este urmare firească că omul lipsit de hrana necesară să nu poată produce aceea ce ar trebui și, în urmă, să degenereze chiar fizic.

Dar mă opresc aici.

A descrie opera d-lui Istrati mai pe larg, ar fi identic cu a-l reproduce cel puțin jumătate. Atâtea date interesante, atâtea observări nimerite, atâtea sfaturi sănătoase și românești. Dacă cineva voiește să-l cunoască mai de aproape, nu-i pot recomanda alta decât să-l citească și să-l studieze.

Se poate cum că d-l Istrati este în unele păreri cam pesimist, însă după a mea părere nu strică nimica, ci cu atât mai bine. Mai bine să se descrie relele ce bântuie poporul român în trăsături mai pesimiste decât optimiste.

Chestia este a constata relele ce împiedică dezvoltarea Românismului și a lucra la înlăturarea și extirparea lor.

Aceasta o voiește și dorește autorul și cât de nobilă este această voință și dorință!

Dar am zis mai sus cum că cartea d-lui dr. Istrati nu are însemnătate numai pentru frații de dincolo, dar în mare parte și pentru noi de dincoace.

Poporul nostru rustic, în mare parte, este supus la acele suferințe, la acele greutăți, la aceleași neajunsuri și lipsuri și la aceleași condiții de viață. dar și mai mult. De țăranul nostru nu se îngrijește nimeni cu acea căldură și cu acea iubire ca de țăranul din România. Guvernul nostru nu se interesează de prosperitatea și înmulțirea poporului nostru. Această sarcină cade numai pe umerii lui proprii și, Doamne, grea este această sarcină pentru un popor sărac! Ar fi bine când la noi s-ar face studii de această natură; când s-ar căuta relele ce ne bântuie și doctoriile pentru vindecare. Străinismul și, respectiv, evreismul la noi, este mai amenințător pentru elementul românesc decât în România, pentru că are protecție și ajutor.

Dar sperăm cum că și la noi se vor face pașii ce au început a se face în România pentru întărirea și asigurarea elementului românesc. Cu voință fermă și rezolută toate se pot face.

Până atunci îți recomand, iubite cititorule, sacrifică atâtea spese și atâta timp și cumpără și citește cartea d-lui Istrati și sunt convins cum că nu vei regreta niciodată aceste sacrificii.

Familia, Oradea-Mare, Anul XVII, 1881, nr. 36, pp. 228-229.

[5] Cămătari.

https://biblioteca-digitala.ro

DOINE DE PE VALEA RODNEI ÎN ARDEAL

I

Supăratu-i omul, Doamne,
Când se culcă și nu doarme,
Sau mănâncă și nu-i foame.
Supăratu-i și atunci,
Când își dă boii pe giunci
Și fetele după slugi;
Când își dă din mâna lui
Feciorașii Neamțului,
Fetele străinului!

II

Cine-n lume o văzut
Lucru nemaiauzit
A trăi ș-a nu muri,
A fi viu ș-a nu iubi,
A iubi ș-a nu dori!

III

Cum nu-i dorul mare pară,
Că umblă din țară-n țară!
Cum nu-i dorul mare foc,
Că umblă din loc în loc!

IV

Lelișoară scurtă groasă,
Bun-ai fi picior de coasă!
Lelișoară budeșcuță,
De mi-ai fi mie drăguță,
De-aș călca din piatră-n piatră
N-ai scăpa nesărutată!

V

Urâtul, mamă, mă cere
Nu mă da fără plăcere,

https://biblioteca-digitala.ro

DOINE DE PE VALEA RODNEI ÎN ARDEAL

Că tu, maică, de mi-i da,
Eu încă m-oi spânzura
La cel vârf de soslovârf,
La cea margine de târg,
Să se mire tot târgul
Că m-a luat urâtul,
Să se-nvețe maicile
A-și mărita fetele
După toți răii de câne
Cum m-a dat mama pe mine!

VI

Frunză verde-a mărului,
Nu crede feciorului,
Că te pune pe genunche
Și-ți va spune mii și sute,
Până te scoate din minte!

Din colecțiunea d-lor Domide și Șorobeteanu.

Columna lui Traianu, București, An I, 1870, nr. 24 (4 iunie), p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

SISTEMELE DE VALORIZARE ALE PĂDURILOR GRĂNICEREȘTI DIN JUDEȚUL NĂSĂUD

DR. LAURENȚIU OANEA
Senator de Năsăud și Președintele
Consiliului de administrație al
Regiei cooperative „Regna”

Masivul păduros, administrat în indiviziune, proprietatea celor 44 comune grănicerești din fostul Regiment II românesc de graniță din Districtul Năsăudului, cu o întindere de 112.462 hectare păduri de rășinoase, este unul dintre cele mai frumoase domenii forestiere ale României.

Organizat după principii moderne ale regimului silvic introdus în fosta monarhie Austro-Ungară în 1879, prin legiuirile din anul 1890 s-a asigurat acestui masiv un sistem de amenajări pe 100 de ani, cu reîmpăduriri asigurate sub administrarea și controlul superior al statului, încât astăzi în regiunea graniței năsăudene se găsesc plantațiunile cele mai sistematice, precum s-a constatat la congresele forestiere naționale și internaționale ținute de la 1920 încoace.

Amenajamentele sunt întocmite pe bazine de exploatare, fiecare bazin avându-și fabrica proprie care sunt legate cu pădurile prin căi ferate forestiere.

În cele șase fabrici ale comunității grănicerești se fac anual între 200.000-250.000 m^3 lemn rotund, având un procent de 80-90 molift de cea mai superioară esență.

Față de valoarea importantă ce reprezintă acest masiv păduros, era firesc ca să se dea toată atențiunea sistemelor după care se exploatează aceste păduri.

De la 1890 până astăzi, exploatarea și valorizarea pădurilor grănicerești din județul Năsăud s-a făcut în mod periodic după trei sisteme, fundamental deosebite, atât în structura lor, cât și în tendințele ce s-a urmărit și în rezultatele obținute.

I. Exploatarea prin concesionări pe baze de licitații publice

După anii 1890, instituindu-se la Bistrița o Direcție silvică de stat pentru administrarea pădurilor grănicerești, organele acestei direcțiuni au pus în valoare parchetele scadente an de an conform amenajamentelor în vigoare prin concesionări, variind între 15-20 ani, acordate pe bază de licitațiuni publice orale conform legii contabilității publice atunci în vigoare.

Sistemul acestor licitațiuni publice, ținute pe lângă concurență orală la fel cu sistemul licitațiilor care se țin astăzi la Tribunalele de notariat din Vechiul Regat, aveau avantajul de a asigura o concurență mai sinceră și dădea proprietarului posibilitatea de control a concurenței, făcând totodată imposibilă cartelarea păgubitoare care este atât de înrădăcinată în statul nostru de la 1920 încoace, de când se aplică noua lege a contabilității publice.

https://biblioteca-digitala.ro

DR. LAURENȚIU OANEA

Firmele exploatatoare au făcut investiții importante, construind și fabrici, care la expirarea contractului au rămas în proprietatea comunității grănicerești.

Acest sistem de valorizare a avut pentru granița năsăudeană și proprietatea forestieră a comunelor două mari dezavantaje.

a) S-a urmărit tot timpul o politică de deznaționalizare a românilor proprietari, firmele conformându-se unei politici greșite a statului ungar, ceea ce le-a atras adversitatea populației și lipsa de orice simpatie din partea conducerii comunelor curat românești și ale organelor bisericești, școlare și național-românești din întreg ținutul năsăudean.

b) În unele regiuni, cum este Valea Fiadului, regiunea Telciului, Valea Mare și Valea Bârgăului au făcut exploatări distructive, fără a se lua măsuri de replantațiuni la timp, lăsându-se importante teritorii să fie cucerite de fag, a cărui extirpare cere astăzi investiții importante și cheltuieli disproporționat de mari față de încasările anilor 1894-1918.

După unirea Transilvaniei cu țara mamă, românizându-ne Direcția silvică grănicerească din Bistrița încă s-a continuat cu exploatările pe baze de licitațiuni publice în anii 1919-1924.

Punându-se în aplicare noua lege a contabilității publice din Vechiul Regat, prin extindere și asupra Transilvaniei, licitațiile publice nu au mai dat rezultate satisfăcătoare, din contră s-a înrădăcinat tot mai mult și în această administrațiune toate efectele sistemului ocult de licitațiuni publice cu oferte închise, care fac posibilă cartelarea cumpărătorilor prin înțelegerea prealabilă a concurenților, proprietarul fiind nevoit a rămâne pasiv și a suporta consecințele păgubitoare ale acestui sistem greșit.

Poate nicăieri ca la pădurile grănicerești de o incontestabilă valoare nu s-au arătat mai evident posibilitățile de fraudă și depreciere a prețurilor, din care cauză Direcțiunea silvică grănicerească din Bistrița în anii 1923-1924 a ajuns în situația dificilă de a nu-și putea acoperi din veniturile pădurilor nici chiar cheltuielile de administrație și amenajare a pădurilor, iar comunelor proprietare nu le-a rămas nici un venit din aceste proprietăți ale lor.

II. Sistemul valorizării în regie

Organele conducătoare ale comunității grănicerești au arătat în anul 1924 Ministerului Agriculturii și Domeniilor această situațiune grea și făcându-se studii temeinice, s-a aprobat ca în anii 1924-1925, atât lucrările de exploatare, de fabricațiune și de comercializare să se facă în proprie regie, prin o secție a Direcției silvice, în baza art. 13 din Legea contabilității publice, cu titlu de încercare.

Rezultatele acestui sistem din punct de vedere a rentabilității au fost foarte mulțumitoare, dar greutățile birocratice au stânjenit în mare măsură operațiunile de industrializare și comercializare, care cereau dispoziții imediate și nu puteau aștepta după aprobări care întârziau de multe ori luni de-a rândul.

Din această cauză s-a trecut la un nou sistem care a luat ființă la începutul anului 1926, sub forma unei regii comerciale autonome, înființate pe baza legii comercializărilor din 1924.

Astfel a luat ființă societatea comercializată „Regna", a Regimentului grăniceresc Năsăudean, denumirea „Regna" fiind compusă din inițialele acestor trei cuvinte: „Re–g–na".

https://biblioteca-digitala.ro

III. Sistemul de exploatare prin regia comercială REGNA

Conformându-se dispozițiunilor legii comercializărilor din 1924, comunitatea grănicerească în locul secției de regie de pe lângă Direcția silvică Bistrița, a organizat o regie publică comercială, sub numele de societatea comercială „Regna".

În această regie s-au asociat numai cele 44 comune grănicerești care, singure, au adus în societate, atât aportul în natură evaluat la 100.000.000 lei, care să se constituie în termen de cinci ani prin reținerea unei părți din veniturile exploatărilor.

În primii patru ani de funcționare a societății comercializate „Regna", capitalul a ajuns la 88.000.000 lei, care împreună cu aportul de 100.000.000 lei, a constituit capitalul social important de 188.000.000 lei.

Activitatea regiei comerciale „Regna" în cei dintâi patru ani de funcționare de la 1926-1929 inclusiv, a fost foarte prosperă, dând rezultate neașteptat de favorabile.

În fiecare an s-a distribuit comunelor dividende de peste 13% pe lângă care se împărțeau spre scopuri bisericești, școlare, de asistență socială, etc., sume care variau între 5-10 milioane lei anual.

În tot acest timp comunele proprietare primeau două feluri de beneficii: valoarea lemnului o primeau de la Direcțiunea silvică sub forma așa-numitei tangente, iar prin regia comercială „Regna" primeau dividendele și ajutoarele menționate mai sus din venitul industrial și comercial al regiei.

În acest fel am ajuns la cel mai perfect sistem de punere în valoare a unei păduri comunale, proprietarele obținând singure atât prețul lemnului în picioare, cât și toate beneficiile industriale, comerciale, care până atunci se încasau de firmele exploatatoare.

Acest sistem a avut și unele inconveniente, din care au rezultat pierderi pentru comunitate.

Printre acestea putem înșira următoarele:

1) Întocmirea statutelor și a felului de funcționare pe baze comerciale, conform codului de comerț în vigoare, după sistemul societăților anonime, la care controlul este aproape inexistent, iar puterea discreționară a directorului și consiliului nelimitată.

2) Controlul statului a fost inexistent, ceea ce a condus în anii de criză la o imixtiune directă a statului, lipsită de orice temei legal și care a cauzat comunelor grănicerești enorme pagube.

IV. Exploatările prin sistemul cooperatist

După înlăturarea C. A. P. S. – ului din administrațiunea pădurilor grănicerești, care a fost cerută foarte stăruitor de unanimitatea comunelor grănicerești, urmând deodată cu noua legiferare a sistemului cooperatist, făcută prin legea de la 7 aprilie 1935, s-a ales și la pădurile grănicerești regimul cooperației.

S-a menținut însă principiul regiei, anume ca singure comunele proprietare, în calitate de colectivități publice, să se asocieze între ele după sistemul cooperației pentru punerea în valoare a pădurilor.

Sistemul îl socotim ca cel mai perfect posibil din următoarele motive:

a) Noua lege pentru organizarea Cooperației asigură unităților cooperatiste avantaje

https://biblioteca-digitala.ro

importante care, singure, pot constitui o parte importantă din beneficiul activității anuale ale cooperativelor.

b) Noua lege prevede un sistem efectiv de control și de rapidă sancționare a abuzurilor.

c) Administratorii, directorii și toți cei răspunzători pentru activitatea lor în cooperație, sunt ținuți responsabili în mod efectiv de toate pierderile cauzate prin neglijență, rea credință în administrație.

d) Sistemul cooperatist se încadrează în organismul forestier național al statului.

El așteaptă organizatori destoinici și cu suflet neîntinat de toate încercările societăților de a ne acapara domeniul forestier al României, care sistem în colaborare cu Casa Pădurilor Statului, cu Fondul Bisericesc din Bucovina, Comunitatea grănicerească din Caransebeș, proprietățile comunale din regiunea Satu-Mare și altele, obștile de moșneni, composesoratele, pot constitui organismul forestier al României, capabil să îndrume atât producția, cât și valorizarea lemnului românesc.

Nădăjduim că regimul cooperatist forestier își va face datoria în această direcțiune.

Anuarul Forestier pentru Industria și Comerțul Lemnului din România, București, 1936, pp. 40-44.

https://biblioteca-digitala.ro

UNELE ASPECTE ECONOMICE LA SÂNGEORZ-BĂI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

DORIN DOLOGA

În perioada interbelică, între anii 1919-1924 s-a refăcut economia, aceasta ajungând la nivelul antebelic, intervalul 1924-1928 a reprezentat o perioadă de creștere economică, între 1929-1933 a avut loc criza economică mondială, iar în intervalul 1934-1938 a avut loc din nou o creștere economică.

În această perioadă agricultura a continuat să reprezinte ramura de bază a economiei de la Sângeorz-Băi.

Din cauza condițiilor de relief și climă suprafețele arabile de la Sângeorz-Băi erau reduse și nu au mai crescut în perioada interbelică. Astfel, acestea erau de 2.337 iugăre și 1.170 stânjeni pătrați (1.355 de hectare) în anul 1929 și de 2.329 iugăre și 215 stânjeni pătrați (1.350 hectare) în anul 1938[6].

În ceea ce privește agricultura, cele mai importante plante cultivate erau cerealele, deoarece acestea asigurau hrana oamenilor și parțial pe cea a animalelor. Dintre cereale, cele mai cultivate la Sângeorz-Băi erau porumbul și ovăzul, deoarece erau mai puțin pretențioase și se pretau astfel condițiilor de relief și climă de la Sângeorz-Băi. Într-o măsură redusă se cultiva grâu și orz, acestea fiind plante care aveau nevoie de condiții mai bune decât cele pe care le oferea relieful și clima de aici.

Cultura porumbului a fluctuat în perioada interbelică, aceasta scăzând de la 261 hectare în toamna anului 1918/primăvara anului 1919, la 108 hectare în toamna anului 1926/primăvara anului 1927, pentru ca să crească la 461 hectare în anul 1929, să scadă apoi la 287 hectare în toamna anului 1933/primăvara anului 1934, iar apoi să crească din nou la 320 de hectare în toamna anului 1936/primăvara anului 1937[7].

Cultura ovăzului a cunoscut și ea o fluctuație asemănătoare, aceasta scăzând de la 394,4 hectare în toamna anului 1918/primăvara anului 1919, la 193 hectare în toamna anului 1926/primăvara anului 1927, crescând apoi la 496 hectare în anul 1929, continuând să crească la 707 hectare în toamna anului 1933/primăvara anului 1934, pentru a scădea apoi la 418,8 hectare în anul 1940[8].

În ceea ce privește cultura grâului, aceasta a scăzut de la 5,22 hectare în toamna anului 1918/primăvara anului 1919, la 2 hectare toamna anului 1933/primăvara anului 1934, pentru a crește apoi în condițiile izbucnirii celui de-Al Doilea Război Mondial la 20,59 hectare în anul 1940[9].

Cultura orzului a cunoscut o evoluție asemănătoare, acesta scăzând de la 6,38 hectare

---

[6] Dorin Dologa, *Aspecte privind suprafețele terenurilor pe categorii de folosință la Sângeorz Băi în perioada 1929-1975*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 9 (85), p. 18.

[7] Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1919-1929*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 2 (78), p. 31, Idem, *Situația agricolă a localității Sângeorz-Băi în perioada 1926-1927*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 3 (79), p. 31, Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1929-1934*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, Nr. 5(81), p. 22, Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1934-1940*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 6 (82), p. 33.

[8] *Ibidem*.

[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

în toamna anului 1918/primăvara anului 1919, la 2 hectare toamna anului 1933/primăvara anului 1934, pentru a crește apoi în condițiile declanșării celui de-Al Doilea Război Mondial la 18,58 hectare în anul 1940[10].

Alături de cereale la Sângeorz-Băi se cultivau cartofi, cultura acestora scăzând de la 18,5 hectare în toamna anului 1918/primăvara anului 1919, la 17 hectare în anul 1929, pentru a crește apoi la 28 hectare în toamna anului 1936/primăvara anului 1937[11].

Motivul acestor fluctuații l-a constituit se pare oscilația prețului cerealelor și cartofilor. Astfel, dacă în luna iunie 1930 în regiunea agricolă Năsăud grâul se vindea cu 6 lei kg, porumbul cu 2-2,25 lei kg, orzul cu 2,25 lei kg, ovăzul cu 2 lei kg, iar cartofii cu 5 lei kg, în luna noiembrie a aceluiași an grâul se vindea cu 3 lei kg, porumbul cu 2 lei kg, orzul cu 1,80 lei kg, ovăzul cu 1,60 lei kg, iar cartofii cu 2 lei kg[12].

Corelația dintre suprafețele cultivate și prețul produselor agricole nu trebuie absolutizată. Faptul că în toamna anului 1933/primăvara anului 1934 s-au însămânțat suprafețe considerabile cu porumb și ovăz nu a însemnat că locuitorii din Sângeorz-Băi au obținut mai mulți bani din vânzarea acestora, deoarece prețul produselor agricole s-a redus în anul 1934 cu 55,1 % față de anul 1929[13]. Scăderea prețurilor produselor agricole i-au dus pe mulți locuitori din Sângeorz-Băi în situația de a nu-și mai putea plăti impozitele, ajungând astfel să acumuleze datorii. Statul Român nu avea un sistem pentru a ajuta aceste zone defavorizate, pentru că erau prea multe. Pentru salvarea de la ruină a gospodăriilor țărănești, Statul a fost nevoit să intervină prin conversiunea datoriilor agricole și prin tolerarea scăderii nivelului de încasare a impozitelor datorate de agricultori, dar totodată acest lucru a contribuit la scăderea creditului agricol.

În ceea ce privește inventarul agricol, acesta era alcătuit în anul 1934 din 390 cai și catâri de muncă, 200 boi și bivoli de muncă, 540 care și căruțe, 2 vehicule cu tracțiune mecanică, 600 pluguri, 1 trior și 3 garnituri de treier (batoze)[14]. Astfel, lucrările agricole, așa cum erau aratul, precum și transportul recoltei se efectuau cu mijloace animale și doar într-o proporție nesemnificativă cu mijloace mecanice. Este adevărat că relieful de la Sângeorz-Băi făcea dificilă folosirea tractoarelor pentru efectuarea arăturilor, dar transportul recoltei și acționarea batozelor s-ar fi putut face și aici cu ajutorul mijloacelor mecanice. În ceea ce privește folosirea animalelor, cele 600 de pluguri erau trase în proporție de 2/3 de către cai și de 1/3 de către boi. Majoritatea arăturilor (două treimi) se făceau cu ajutorul cailor și într-o măsură mai redusă (o treime) cu cel al boilor. Numărul plugurilor era destul de mare, cele 2.337 iugăre și 1.170 stânjeni pătrați (circa 1.355 hectare) de teren arabil care existau în anul 1929[15] la Sângeorz-Băi erau arate în anul 1934 cu ajutorul a 600 de pluguri. Unui plug îi reveneau în medie 2,25 de hectare, ceea ce reprezenta o medie destul de bună.

În perioada interbelică la Sângeorz Băi a scăzut constant numărul boilor și bivolilor,

[10] *Ibidem*.
[11] *Ibidem*.
[12] Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1929-1934*, în „Pisanii Sângeorzene”, Sângeorz-Băi, 2019, nr. 5(81), p. 23.
[13] Nicolae Păun, *Istoria economică a României*, 1989, p. 221.
[14] Dorin Dologa, *op. cit.*, p. 23.
[15] Idem, *Aspecte privind suprafețele terenurilor pe categorii de folosință la Sângeorz-Băi în perioada 1929-1975*, în „Pisanii Sângeorzene”, Sângeorz-Băi, 2019, nr. 9(85), p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro

în timp ce a crescut cel al cailor. Astfel, numărul boilor și bivolilor a scăzut de la 710 în anul 1921 la 200 în anul 1934[16], în timp ce acela al cailor a crescut de la 162[17] în anul 1921 la 390 în anul 1934[18]. Numărul boilor a scăzut de 3,5 ori, în timp ce numărul cailor a crescut de 2,4 ori.

Boii erau animale mai puternice decât caii, dar consumau mai mult și erau astfel mai greu de întreținut. Caii aveau o forță mai mică decât cea a boilor, dar aceasta era una suficientă pentru a efectua lucrări agricole sau transporturi. În plus, caii se mișcau mai repede decât boii, ceea ce constituia un avantaj major în ceea ce privește viteza transporturilor. De asemenea, caii consumau mai puțin față de boi, fiind astfel mai ușor de întreținut. Boii continuă să fie folosiți însă, în general la pădure, pentru transportul încărcăturilor grele, așa cum erau buștenii.

Datorită condițiilor de relief și climă productivitatea agricolă de la Sângeorz-Băi era una modestă. Astfel, în anul 1929 aceasta era de 875 kg/ha la grâu, de 600 kg/ha la porumb, 680 kg/ha la orz, 722 kg/ha la ovăz și 6.800 kg/ha la cartofi[19]. Productivitatea mai ridicată la cartofi nu a avut un impact deosebit, deoarece, suprafețele cultivate cu cartofi fiind restrânse, producția totală era una modestă. Producția obținută nu era suficientă pentru acoperirea necesarului de hrană al locuitorilor, astfel că nu mai rămâneau disponibilități pentru vânzare.

În această situație principala sursă de venituri a populației din Sângeorz-Băi o reprezenta creșterea animalelor. Astfel, în anul 1929 locuitorii din Sângeorz-Băi aveau disponibil pentru vânzare un număr de 130 de vite mari (boi, vaci, junci, juninci, tauri) și 1.500 de animale mici (porci, oi, capre)[20]. O altă sursă suplimentară de venit o reprezenta lucrul cu ziua, mai puțin la Năsăud, dar mai mult la Bistrița.

În ceea ce privește numărul vitelor, porcilor, oilor și caprelor, acesta a scăzut în primul deceniu al perioadei interbelice, pentru a cunoaște apoi unele fluctuații. Numărul animalelor a scăzut deoarece în perioada interbelică, spre deosebire de perioada de dinainte de anul 1918, au apărut și alte posibilități pentru români, în afară de creșterea animalelor. Fluctuațiile ulterioare au fost determinate de prețul animalelor și de recoltele agricole. În timpul crizei economice prețurile animalelor și a produselor animaliere a scăzut și ele, dar mai puțin decât cele ale cerealelor.

Astfel, în anul 1921 aici existau 1.054 vite, în anul 1927 existau 750 vite, în 1929 existau un număr de 600 vite, iar în 1932 existau 680 vite[21].

Referitor la numărul animalelor mici, în 1921 aici existau 521 porci, 13.389 oi, 2.677 capre, în anul 1929 existau 170 porci, 6.439 oi, 1.400 capre, în anul 1927 existau 405 porci, 4415

[16] Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1929-1934*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 5(81), p. 23.
[17] Din care 39 cai și 123 iepe.
[18] Dorin Dologa, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1929-1934*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 5(81), p. 23.
[19] Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1919-1929*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 2(78), p. 31.
[20] *Ibidem*, p. 32.
[21] Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1919-1929*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 2(78), p. 32, Idem, *Situația agricolă a localității Sângeorz-Băi în perioada 1926-1927*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 3(79), p. 31, Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz-Băi în perioada 1934-1940*, în „Pisanii Sângeorzene", Sângeorz-Băi, 2019, nr. 6 (82), p. 33.

https://biblioteca-digitala.ro

oi, 145 capre, iar în anul 1932 existau 215 porci, 7.962 oi, 1.288 capre[22].

La Sângeorz-Băi a existat o dezvoltare a meșteșugurilor, manifestată prin creșterea numărului micilor meșteșugari. Aceștia răspundeau unor necesități de bază, așa cum era confecționarea îmbrăcămintei și încălțămintei, prepararea hranei și construcția locuințelor. Cei mai importanți meșteșugari erau cei care se ocupau cu tăbăcitul, argăsitul, răzuitul, vopsitul și croitul pieile de porc și vită, pentru confecționarea opincilor, cojoacelor, pieptarelor, brâielor și chimirelor. În anul 1925 la Sângeorz Băi existau doi tăbăcari[23].

Țăranii se îmbrăcau în pânzeturi țesute în casă, cu țesături de cânepă. Tot ceea ce purta țăranul și copiii săi era realizat în casă. La Sângeorz-Băi în anul 1925 existau și doi croitori,[24], care confecționau haine pentru locuitorii înstăriți, așa cum erau funcționarii, intelectualii, meșteșugarii și comercianții din Sângeorz-Băi, sau pentru cei care veneau la cură la băile din Sângeorz-Băi.

În anul 1925 la Sângeorz-Băi existau patru cizmari[25], care se ocupau cu confecționarea și repararea încălțămintei. Și aceștia produceau pentru locuitorii care aveau o stare materială mai bună.

În ceea ce privește prepararea hranei, în același an aici existau cinci măcelari[26] și doi brutari[27].

Măcelarii se ocupau cu prelucrarea cărnii și realizarea unor produse din carne, la cererea locuitorilor și pentru restaurantul și ospătăria din localitate.

Construcția caselor și confecționarea mobilierului de lemn erau efectuate în anul 1925 de către doi tâmplari[28].

În anul 1936 cea mai importantă activitate meșteșugărească desfășurată la Sângeorz Băi era aceea a unui număr de patru măcelării[29].

Nu s-a semnalat în această perioadă la Sângeorz-Băi existența unei fabrici de prelucrare a lemnului, care constituia una din resursele naturale însemnate de la Sângeorz-Băi. Cantitatea de lemn care se exploata la Sângeorz-Băi era aceea care putea fi tăiată de către cele câteva joagăre care existau aici.

Rețeaua de transport din zonă era modestă. Lipseau, de asemenea, căile auto și cele feroviare forestiere, ceea ce nu permitea decât exploatarea pădurilor aflate la marginea drumurilor.

În ceea ce privește comerțul, în anul 1925 la Sângeorz-Băi existau 1 cooperativă de consum[30], 11 băcani[31], 5 cârciumari[32], 2 comercianți de piei de animale[33] și 1 comerciant de vite[34].

---

[22] *Ibidem*.
[23] Aceștia erau Glasser S. Iacob și Popp Sever - *Anuarul „Socec" al României Mari*, vol. II, Librăria „Socec & Co". S.A., București, 1925, p. 212.
[24] Aceștia erau Grün Moise și Grün Sigm. - *Ibidem*, p. 212.
[25] Aceștia erau Grün Mihail, Herșcovici Isidor, Siminic Alexandru, Wagner Traian - *Ibidem*, p. 212.
[26] Aceștia erau Baruch Perta, Bermann Israel, Goldberger Aron, Larionesi Alexandru, Nadel Mandel - *Ibidem*, p. 212.
[27] Aceștia erau Bermann Isac, Ilieșiu Amalia - *Ibidem*, p. 212.
[28] Aceștia erau Cunta Iosif și Macavei Grigore - *Ibidem*, p. 212.
[29] Acestea aparțineau văduvei Nadel Keila (născută Nadel), văduvei Baruch Perla (născută Nadel), lui Goldberger Aron și lui Nadel Mendel – Dorin Dologa, „Aspecte privind industriașii și comercianții din localitatea Sângeorz Băi în anul 1936", în Florin Hodoroga, Alexandru Dărăban (fondatori), *Pisanii Sângeorzene. Revistă de spiritualitate, tradiție și istorie locală*, Nr. 1 (89), ianuarie 2020, p. 14.

https://biblioteca-digitala.ro

UNELE ASPECTE ECONOMICE LA SÂNGEORZ-BĂI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

În anul 1936 aici existau 1 hotel și restaurant[35], 1 ospătărie[36], 1 prăvălie de articole mixte[37], 12 băcănii[38], 1 farmacie[39] și 1 comerciant de piei de animale[40].

Cele mai multe prăvălii erau băcăniile, care vindeau diferite produse alimentare. O singură prăvălie vindea și produse de strictă necesitate, așa cum erau obiectele și uneltele de fier, petrolul, sau chibriturile. Volumul de mărfuri care se vindea și cumpăra era redus, din cauza lipsei de bani a locuitorilor din Sângeorz-Băi, iar datorită acestei circulații reduse a mărfurilor prețul lor era mare.

La Sângeorz-Băi exista un târg de animale, care și-a redeschis activitatea întreruptă în timpul Primului Război Mondial după anul 1928. În anul 1931 aici s-au comercializat 1.800 de vite mari (boi, vaci, junci, juninci, tauri) și 900 de vite mici (oi, porci, capre)[41].

Sectorul serviciilor era slab reprezentat, în anul 1936 aici existând un taximetrist auto[42].

În perioada interbelică s-a încercat să se dezvolte meșteșugurile prin înființarea unor școli de meserii. O astfel de Școală de arte și meserii s-a înființat și la Sângeorz-Băi în anul 1925, însă, după izbucnirea crizei economice, aceasta și-a închis porțile în anul 1931[43]. Înființarea acestei școli a fost o măsură bună, dar care nu a fost din păcate susținută, astfel că ea nu și-a putut produce în scurta perioadă de funcționare efectul scontat. Lucrurile au fost începute, dar nu au fost continuate și duse la bun sfârșit, în stilul tipic românesc. Lipsa de continuitate, de perseverență, de ducere a unui efort susținut, ne afectează într-o măsură însemnată.

Creditul constituia un mijloc important în modernizarea agriculturii. Accesul la credit depindea de veniturile țăranilor, care erau reduse. Băncile solicitau garanții imobiliare atunci când acordau credite, astfel că recurgerea la credite în condițiile în care unii ani erau nefavorabili pentru agricultură, iar prețul produselor agricole fluctua, se putea dovedi a fi un demers extrem de riscant. La Sângeorz-Băi funcționa în anul 1925 Banca „Izvorul”, care avea un capital de 30.000 de lei[44].

---

[30] Cooperativa sătească „Consum” - *Anuarul „Socec” al României Mari*, vol. II, Librăria „Socec & Co”. S.A., București, 1925, p. 212.
[31] Aceștia erau Andronesi P. Ion, Avram Simion, Crăciun Andrei, Ganz Iosif, Goldberger Gerson, Laxner Iacob, Moise Ludovic, Schwartz Naftali, Seidenfeld Sara, Szabó Iosif, Uza Gheorghe - *Ibidem*, p. 212.
[32] Aceștia erau Avram Simion, Brecher Fanny, Crăciun Andrei, Ganz Iosif și Moise Ludovic - *Ibidem*, p. 212.
[33] Aceștia erau Baruch David și Goldberger Solomon - *Ibidem*, p. 212.
[34] Aceasta era Baruch David - *Ibidem*, p. 212.
[35] Aparținea lui Lazăr Ioan - *Ibidem*, p. 212.
[36] Aparținea lui Grün Sigismund - *Ibidem*, p. 212.
[37] Aparținea lui Brecher Tomi - *Ibidem*, p. 212.
[38] Aparțineau lui Abraham Simon, Adam Gheorghe, văduvei lui Brecher Eisig (născută Cremer), Ganz Iosif, Glaser Lea (născută Langsner), Grün Markus, văduvei lui Harfaneș Țifra (născută Harfaneș), Lando Iolan, Popa Dumitru, Tofan Ioan, Uzon Iosif, Wasserstrom Feige - *Ibidem*, p. 212.
[39] Aparținea lui Pop Ghizela (născută Karácsonyi) - *Ibidem*, p. 212.
[40] Dorin Dologa, *op. cit.*, p. 14.
[41] Idem, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz Băi în perioada 1929-1934*, în „Pisanii Sângeorzene”, Sângeorz-Băi, 2019, nr. 5(81), p. 23.
[42] Acesta era Abraham Herman – *Anuarul „Socec” al României Mari*, vol. II, Librăria „Socec & Co”. S.A., București, 1925, p. 212.
[43] Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu-Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988, pp. 327, 332.
[44] *Anuarul „Socec” al României Mari*, vol. II, Librăria „Socec & Co”. S.A., București, 1925, p. 212.

https://biblioteca-digitala.ro

În perioada interbelică nu putem vorbi despre un nivel ridicat de dezvoltare economică la Sângeorz-Băi. Această zonă era una rămasă în urmă, nedezvoltată din punct de vedere economic, bazată pe agricultura de subzistență și pe munca gospodăriei țărănești. Toată activitatea economică se derula la nivelul gospodăriei țărănești, în cadrul căreia se desfășurau activitățile economice prin care se asigurau necesitățile de hrană pentru oameni și animale, de haine pentru oameni și se asigurau mici venituri din vânzarea produselor animale, necesare pentru plata impozitelor și cumpărarea produselor care nu puteau fi realizate în gospodărie.

Vina pentru această situație aparține administrației centrale și locale. Guvernul ar fi trebuit să transmită directive care să fie apoi implementate. Statul ar fi trebuit să intervină pentru restructurarea agriculturii, în sensul diminuării suprafețelor cultivate cu cereale și a creșterii suprafețelor cultivate cu plante industriale, textile, oleaginoase, de nutreț, medicinale, pentru crearea unor capacități de stocare și prelucrare a produselor agricole, pentru sporirea ponderii creșterii animalelor. Implementarea unei asemenea politici implica alocarea unor resurse financiare, ceea ce era foarte dificil, precum și sporirea capacității administrației, ceea ce constituia o problemă și mai anevoioasă decât găsirea sumelor de bani necesare[45]. Guvernul nu putea însă să facă totul. Nu era treaba acestuia să rezolve problemele de la Sângeorz-Băi. Fiecare instituție locală trebuia să-și îndeplinească obligațiile.

Administrația românească a fost copiată după cea franceză, dar, în stilul specific românesc, am copiat numai pe jumătate. Astfel, s-a copiat schema franceză de organizare administrativă, dar nu și atribuțiile economice ale administrației franceze. La noi administrația locală (prefectura, primăriile) nu s-a implicat în problemele economice. Se constată astfel o lipsă de preocupare a administrației locale, care avea datoria de a se ocupa de aprovizionarea cu semințe, de îmbunătățirea raselor de animale, de organizarea și desfacerea producției agricole, de organizarea de piețe și oboare. În condițiile în care la Sângeorz Băi târgul de vite își întrerupsese activitatea în timpul Primului Război Mondial, Primăria a acționat cu întârziere, acesta redeschizându-și activitatea abia după anul 1928, la aproape zece ani de la terminarea războiului. Nimeni nu s-a preocupat să aducă la cunoștința țăranilor români noile tehnologii agricole, așa cum era asolamentul, schimbul de semințe, îmbunătățirea raselor de animale, pentru a face agricultura mai productivă. Au existat zone, așa cum a fost și cea de la Sângeorz-Băi, care au fost efectiv abandonate din acest punct de vedere. Țăranii români au rămas într-o stare de conservare, folosind tehnologii agricole vechi de cel puțin o sută de ani.

Lipsa unei politici economice de stat, a resurselor financiare, neimplicarea administrației locale în problemele economice și nivelul redus de dezvoltare al societății românești, au făcut ca în perioada interbelică economia să nu se dezvolte la Sângeorz-Băi pe măsura resurselor zonei și a muncii depuse de către locuitori.

[45] Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 239.

https://biblioteca-digitala.ro

CONSFĂTUIREA PROPRIETARILOR DE VILE ȘI A VIZITATORILOR DIN SÂNGEORZ-BĂI

Toți proprietarii de vile și vizitatorii s-au întrunit într-o ședință spre a discuta asupra nemulțumirilor cauzate de starea actuală a băilor „Hebe".

Au participat următoarele persoane marcante: ing. Popescu - rectorul Școlii Politehnice din Timișoara, dr. Emil Precup – director liceu în Gherla, dr. Candrea – deputat, dr. Grigoriu – avocat, dr. Velican – avocat, Emil Mărcușiu – profesor, dr. Nicolae pop – medic, dr. Leon Scridon – senator și avocat, Șomlea – farmacist, dr. Oana – medic, dr. Vlasă – avocat, Iustin Sohorca – administratorul băilor „Hebe", etc.

Ședința a fost prezidată de d-l ing. Popescu.

Au fost dezbătute următoarele puncte:

- Starea de drept și de fapt a băilor „Hebe". De drept, statul poate pretinde că în această localitate să fie curățenie, ordine, etc. Vizitatorii n-au apeducte, instalații moderne pentru facerea curei și, pe timp de ploaie, băile sunt foarte murdare, viața e foarte scumpă. Comuna a angajat pentru furnizarea pâinii un singur brutar care exploatează prea mult oaspeții, vânzând cu 10 lei un kg. de pâine, deși alți brutari sunt dispuși s-o dea cu 7-8 lei.

Apele de la Sângeorz sunt cele mai bune din țara întreagă pentru vindecarea bolilor de stomac. Sunt foarte căutate și scumpe, de aceea ar fi nevoie de o mai rațională și mai intensă comercializare a lor, astfel că s-ar putea câștiga anual milioane de lei. În prezent nu se face reclamă suficientă, ar fi nevoie să se publice broșuri medicale pentru lămuriri. Administrația ar trebui să se ia din mâinile comunei. O nouă orânduială se impune. Atunci stațiunea va primi vizitatori din toată lumea.

Proprietarii localnici au declarat că, după cunoștințele lor, comuna ar fi foarte dispusă să scape de administrarea băilor și aceasta să se facă de o comisie specială sau de o societate particulară. La aceasta ar trebui să se învoiască și d-l Oanea – senator, care, deși a fost stăruitor invitat la ședință, totuși nu s-a prezentat.

S-a propus să se înființeze o societate pe acțiuni care să aibă grijă de băi, să facă instalații moderne, etc.

S-a hotărât să se facă o adresă către comună, invitându-o să ia urgente măsuri în consecință. În această adresă proprietarii de vile și vizitatorii urmează să-și expună punctele de vedere, cu propuneri favorabile ridicării stațiunii și dacă comuna nu va lua măsurile cerute, atunci se va face raport Ministerului Sănătății ca acesta să intervină, proprietar de drept al băilor fiind statul.

S-a găsit și un capitalist mare care ar fi dispus să investească un capital de 10 milioane lei pentru instalațiile moderne care urmează să se facă în Sângeorz-Băi.

S-a propus și scoaterea băilor la licitație, stabilindu-se ca venitul comunei, în urma acesteia, să fie media venitului în ultimii 5 ani.

Domnii dr. Haliță, dr. Pop și prof. Mărcușiu au fost delegați să ia contact cu d-l dr. Laurențiu Oanea și să discute asupra acestor puncte.

Universul, București, Anul LII, 1935, nr. 232, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEUL DIN SÂNGEORZ-BĂI
- Organizare și evoluție până în anul 1978 -

TEODOR CÂMPAN

Am descins pe meleagurile Sângeorzului în anul 1964 pentru a-mi onora îndatoririle de dascăl începător în domeniul educației artistico-plastice a școlarilor, în primul al la Ilva Mică, apoi la Sângeorz-Băi și eram plăcut impresionat de ineditul și splendoarea peisajului, de așezările rurale care se-nșirau pe Valea Someșului Mare, de limbajul specific zonei, de tradițiile și neasemuitul port popular.

Ideea colecționării de obiecte și documente pentru un muzeu etnografic și folcloric a apărut și a încolțit în mintea mea în anul 1965 – când am fost transferat la Liceul din Sângeorz-Băi – ca rezultat al necesității procurării unor vase de ceramică și obiecte ca material didactic pentru orele de desen. Aceasta, cu scopul realizării unui învățământ intuitiv-formativ făcându-i astfel pe elevi să înțeleagă mai repede și mai bine frumosul din creația populară. De aici a apărut ideea unei acțiuni concertate de salvare, conservare, păstrare și cunoaștere publică a bunurilor culturii materiale și spirituale locale, grefată pe îndatorirea patriotică de a prețui și de a transmite mai departe ceea ce au creat localnicii, bun și frumos, oglindă a modului lor de viață în trecut și în prezent.

Am pornit la acțiune cu convingerea fermă că, în ciuda condițiilor locale mai deosebite, cu mai mulți factori defavorizanți decât oricare localitate din județ - era vorba de afluența persoanelor care veneau în stațiunea balneo-climaterică și de turism, și care, puțini la număr, achiziționau obiecte și piese de port cu bani, iar acțiunea noastră apela, exclusiv, la donații – roadele se vor grăbi să apară.

Inițiativa a fost încredințată școlii, iar acțiunea în prima ei fază a fost declanșată urmărind două direcții: prima constând în cuprinderea acesteia în programele de activități extrașcolare, iar a doua pe calea educației artistice plastice a elevilor în cadrul lecțiilor de desen. Acțiunea se dorea ca un examen de patriotism în timp care incita la căutare, la investigare, la cercetare prin cunoaștere. Nu au lipsit nici scepticii și nici oportuniștii adulți. Și, ca în orice acțiune care aduce ceva nou, era de așteptat.

Dincolo de unele momente de revoltă și descurajare, acțiunea a prins contur patriotic local, colectivele de cadre didactice ca și cele de elevi mai aveau o grijă nouă față de atâtea altele care erau obligatorii. Unii, convinși , iar alții autoconvinși de oportunitatea acțiunii, preocupați de acest demers de pionierat, a apărut și „Regulamentul" pentru organizarea și desfășurarea acțiunii școlare republicane „Căutătorii de comori" (martie 1969), în care se arată la capitolul I, art. 1 că acțiunea se face „în scopul educării patriotice a elevilor prin cunoașterea trecutului de luptă al poporului nostru, a frumuseților și bogățiilor ținutului natal, în vederea stimulării preocupărilor muzeistice în școlile de cultură generală, precum și în vederea stimulării și finalizării cercurilor specifice și antrenării copiilor într-o activitate permanentă ...". Este lesne de înțeles că acțiunea de colecționare din Sângeorz-Băi o prefigurează pe cea națională cu patru ani, astfel noi am integrat-o în cea sub genericul „Cău-

https://biblioteca-digitala.ro

tătorii de comori" reușind ca la data de 15 iunie 1969, cu ocazia serbării de sfârșit de an școlar, să putem oferi elevilor, părinților și, practic, orașului PRIMA AMENAJARE MUZEISTICĂ făcută în clădirea liceului, la etaj, în fostul laborator de chimie. Aici se cuvine să amintim numele profesorului Titus Pop, directorul liceului, care a acceptat solicitarea mea pentru acest spațiu, a fost chiar încântat de propunere și m-a sprijinit efectiv. Apoi am aflat că și el, la rândul lui, a realizat un muzeu de științe ale naturii și, în timp ce entuziasmul meu era în faza de pionierat, Titus Pop era un veteran într-ale muzeisticii, dar în alt domeniu și în altă localitate a județului.

Pentru presa locală (județeană) acțiunea noastră a devenit „evenimentul zilei" abia în luna decembrie 1969, când în paginile acesteia erau inserate următoarele: „Meleagurile județului nostru sunt bogate în vestigiile trecutului istoric. Cunoașterea, scoaterea la lumină și conservarea oricăror mărturii din acele vremuri îndepărtate sau altele mai apropiate nouă, care ne vorbesc despre Coșbuc, Rebreanu, Andrei Mureșanu, Ion Pop Reteganul, ori despre alți oameni de seamă, constituie un act de patriotism.

Pornind de la această idee, acțiunea „Căutătorii de comori" a găsit un larg ecou și în rândurile școlarilor din județul nostru.

La Sângeorz-Băi, de exemplu, elevii claselor a V-a C, a III-a C, a V-a A și a VI-a B ș. a., au adunat sub conducerea profesorului Teodor Câmpan peste 600 de exponate (n. a., cifra era exagerată). Printre acestea se remarcă colecția numismatică, uneltele de muncă și uz casnic, armele feudale, ceramica, arta populară... Acțiunea de depistare și strângere a acestor exponate a insuflat micilor „Căutători de comori" un adânc sentiment patriotic" (Titus Zăgreanu, „Muzeul școlar, mijloc de educație patriotică" în ziarul „Ecoul", nr. 101 din 13.XII.1969, Bistrița). articolul citat a apărut ca un grupaj de aprecieri și la adresa altor localități ca: Maieru, Rodna, Budești, Monor, Buduș, Prundu Bârgăului, probabil că în urma publicării tot în „Ecoul" din 8 noiembrie 1969 a unei fotografii realizate de un fotograf din București, fotografie care era însoțită de următorul text: „Elevii de la cercul „Căutătorii de comori" din Sângeorz-Băi au organizat o bogată și interesantă expoziție etnografică".

Aproape trei ani mai târziu, în data de 14.I.1972, același ziar consemnează: „Component al vieții spirituale a orașului, muzeul din Sângeorz-Băi a luat ființă printr-o acțiune școlară a „Căutătorilor de comori", lansată în 1969. Stabilit din noiembrie 1970, în incinta Casei orășenești de cultură, muzeul din Sângeorz-Băi e, azi, un mijloc eficient de educație științifică și patriotică, lucru ce ni-l demonstrează cu suficientă convingere faptul că această unitate muzeală menține continuu treaz interesul elevilor pentru dezvoltarea și îmbogățirea sa, care îl adaugă aproape zilnic, prin substanțiale și valoroase donații, noi și noi obiecte... printre altele, muzeul posedă piese cum sunt: pieptare, cojoace, cusături, acestea din urmă oferind prilejuri de meditație privind circulația motivelor folclorice, etnografice cu cele din Moldova. Un viu interes pentru vizitatori trezesc obiectele de ceramică (două vase de ceramică neagră, vechi), coșnițele pentru exploatarea primitivă a stupilor, o cupă din coajă de lemn cu incrustații geometrice, o piuă de peste 100 de ani, țapine vechi, obiecte de uz casnic, de oierit, pentru prelucrarea grânelor (îmblăcii, vânturească, etc.). Bogat reprezentată în colecția muzeului e, pe lângă ceramica veche, ceramica de toate formele și tipurile, de proveniență de pe Bârgău, ceramica medievală și cuiere pictate. Numărul obiectelor e completat de un colț istoric cu arme vechi, documente privind dezvoltarea învățământului și diferite aspecte de viață din trecutul istoric al localității și împrejurimilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Muzeul din Sângeorz-Băi - Organizare și evoluție până în anul 1978 -

Piesele existente în muzeu, prin frumusețea și expresivitatea lor decorativă și funcțională, sunt mărturii pentru această zonă folclorică – dintre cele mai elocvente despre capacitatea creatoare și gustul pentru frumos al locuitorilor. Am putut constata, aici la Sângeorz-Băi, eforturile încununate de succes ale organizatorilor pentru conservarea și amenajarea cât mai judicioasă a colecției. Muzeul din Sângeorz-Băi oferă, prin numărul însemnat de piese pe care le posedă, o frescă edificatoare a unui ținut de aleasă bogăție spirituală" (Dumitru Andrașoni, „Colecție muzeală în Sângeorz-Băi", în „Ecoul", 14 ianuarie 1972, p. 3). Doi ani mai târziu, într-un articol publicat în revista „La Roumanie d'aujourd'hui", nr. 4, aprilie, 1974, pp. 23-24, Virgiliu Radulian, adjunct al Ministrului Educației și Învățământului, făcea cunoscut copiilor francezi și, prin revistă, copiilor din întreaga lume, cele mai interesante, mai atractive și mai frumoase activități ale copiilor români. Între acestea se numără și acțiunea „Căutătorii de comori", iar ilustrarea textului a fost făcută cu o fotografie realizată în muzeul din Sângeorz-Băi.

Dorim să facem precizarea că acțiunea noastră de la Sângeorz-Băi privind colecționarea de obiecte și documente pentru muzeu, a fost descoperită de cei care au reușit să o popularizeze ca experiență pozitivă, fără a ne face o preocupare din a populariza noi rezultatele obținute. Acesta este și motivul pentru care și în prezentele rânduri am inserat texte-document, unele ușor exagerate, care au consemnat faptele și rezultatele acțiunii noastre.

O acțiune deosebită, inedită în istoria Sângeorzului, a fost inițiată și organizată de primarul orașului, Gheorghe Șanta, în data de 28 mai 1977. Este vorba de prima întâlnire cu „Fiii orașului", în programul căreia a fost inclusă și vizitarea muzeului. Din respect pentru adevăr, amintesc că d-lui i se datorează destinarea spațiului pentru muzeu, situat pe strada Republicii, clădire în care, până în anul 1977 a funcționat Grădinița de copii. Acel imobil a fost donat localității (orașului) de către omul de aleasă cultură Solomon Haliță, fiu al meleagurilor sângeorzene.

Cu prilejul acțiunii sus-amintite, la vizitarea muzeului și în numele participanților, Gavril Scridon consemna în registrul de impresii al muzeului: „Felicitări din toată inima, pe organizatorii acestui muzeu, în perspectiva dezvoltării lui cât mai bogate, consider că e obligația noastră elementară de a contribui la creșterea colecțiilor și la realizarea unei secții documentare, care să oglindească – în evoluție istorică – drumul care a marcat transformarea străvechiului Sângeorz-Băi într-un pitoresc centru urban". Dar, din păcate, niciunul din „Fiii orașului" prezenți la vizitarea muzeului nu a contribuit la îmbogățirea patrimoniului acestuia, atâta timp cât m-am ocupat eu de muzeu. De la vorba la fapte drumul este lung.

Dincolo de aprecierile pozitive, uneori romanțioase,m alteori înflăcărate și încurajatoare, uneori sub formă de angajament (împlinit sau neîmplinit), alteori prea lăudabile, iar câteodată critice, se ascundea furnicarul de acțiuni și frământări ambițioase ale preșcolarilor și elevilor, ale cadrelor didactice din Sângeorz-Băi care, în cei 12 ani de investigații, de căutări, mde trudă cu satisfacții, de răbdare și migală, de educație patriotică locală și generală, au reușit să transforme visurile în realitate.

Așa se face că în anul 1978, când am părăsit Sângeorzul, Muzeul Orășenesc – încă neinstituționalizat – era amenajat în trei încăperi dinspre stradă (str. Republicii) ale imobilului: una era destinată donațiilor lui Ioan Balu, stabilit în ultimii ani de viață la Sângeorz-Băi, cuprinzând cărți de literatură, documente din cel de-al Doilea Război Mondial,

https://biblioteca-digitala.ro

reviste, fotografii, tablouri, numismatică, etc., amenajată de însuși donatorul lor, cea de-a doua cuprindea o pinacotecă cu tablouri donate de pictorița Ileana Anton – prietenă cu doamna educatoare Elena (Igi) Rusu – care obișnuia să descindă vara la Sângeorz-băi, într-o casă țărănească de pe strada Republicii. Pinacoteca mai cuprindea și lucrări de modelaj în plastilină realizate de către elevii de la cercul de arte plastice de pe lângă Clubul Copiilor; cea de-a treia, cea mai spațioasă, era destinată secției de etnografie și folclor în cuprinsul căreia mai erau expuse: numismatică, port popular, ceramică, obiecte de industrie casnică, do0cumente din cel de-al Doilea Război Mondial, coșnițe pentru stupărit, unelte pentru prelucrarea lemnului ș. a. Foarte important de specificat este faptul că întregul patrimoniu al muzeului a fost colectat din donații și din achiziții gratuite, fapt pentru care se cuvine să aduc astăzi – mai exact și astăzi – cuvinte de cladă mulțumire tuturor celor care au contribuit cu sufletul și cu fapta la realizarea muzeului.

Am revenit la Sângeorz-Băi după două decenii din pribegia sorții și am găsit imobilul, dăruit orașului de către Solomon Haliță, demolat, iar în locul lui au fost înălțate structuri neospitaliere de beton armat care-și așteptau prelucrarea estetică a suprafețelor interioare și exterioare, spre a adăposti, într-un viitor apropiat – așa cum îmi mărturisește artistul plastic Maxim Dumitraș, sufletul acestei instituții – un prefigurat muzeu de artă comparată.

Cuibul Visurilor, Maieru, Anul VII, 2002, nr. 6(25), p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

DIN GRANIȚĂ

CĂI DE COMUNICAȚIE ALE COMUNEI COȘNA CU TRANSILVANIA

DĂNUȚ POENARU

Cu toate că formarea satului Coșna are loc la începutul secolului al XVIII-lea, pe teritoriul actualei comune au existat căi de comunicație cu multe secole înainte. Una din acestea exista încă din secolele XIV-XVI și lega Moldova de Transilvania, fiind cunoscută sub numele *Drumul de Sus*, numit și *Drumul Sucevei* sau al *Bistriței*[46]. Putem spune că între locuitorii stabiliți de o parte și de alta a Carpaților a existat o permanentă legătură prin relațiile comerciale purtate, fapt ce denotă că munții n-au constituit de-a lungul timpului o barieră naturală care să împiedice acest schimb[47].

Căile de comunicație au trecut prin această zonă, pe de o parte datorită configurației terenului, în care traversarea munților dintre cele două regiuni se putea face mai ușor, iar pe de altă parte datorită poziționării geografice, întrucât se afla în apropierea celor două localități istorice importante, Bistrița și Rodna. Astfel, s-a ajuns ca pe teritoriul actual al satului Podul Coșnei, acest drum comercial care lega Moldova de Transilvania, să se bifurce – funcție de destinația dorită – formându-se două trecători:

1. Trecătoarea Bârgăului (prin actualul Pas Tihuța);
2. Trecătoarea Rodnei.

Cu siguranță, la formarea satului Coșna (Todașcani), o contribuție importantă au avut-o și aceste căi de comunicație. Itinerariul acestora era următorul:

(...) – Suceava – Bosancea – Opriceni – Fălticeni – Baia (unde era primul punct de vamă) – Băișești – Gura Humorului – Moldovița – Vama (vama de graniță din această regiune) – Câmpulung – Pojorâta – Iacobeni – Vatra Dornei – Dorna Candrenilor – Podul Coșnei (locul în care se bifurcă, spre cele două trecători):

1. *(...) – Podul Coșnei – Poiana Stampei – Priporul Candri (limita dintre Bucovina și Transilvania, după anul 1772) – Tihuța (oficiu de vamă înființat în 1783) – Prundu Bârgăului – Bistrița – (...).*
2. *(...) – Podul Coșnei – Coșna – Rodna – Bistrița – (...)*[48].

---

[46] Pavel Binder, *Din geografia istorică a pasurilor din Carpații Orientali*, în „File de Istorie", Vol. III, Bistrița, 1974, p. 325.

[47] Octav Monoranu, Emil I. Emandi, *Unele aspecte ale relațiilor comerciale dintre Bistrița și ținutul Sucevei în Evul Mediu*, în „Anuarul Muzeului Județean Suceava", Vol. V, Suceava, 1978, p. 254.

[48] Alexandru I. Gonța, *Legăturile economice dintre Moldova și Transilvania în sec. XIII-XVIII*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 37; Ioan Iosep, Costantin-Emil Ursu, Simona Palagheanu, *Planul Districtului Bucovina în 72 secțiuni, întocmit după ridicări geometrice în anii 1773, 1774, 1775 de Departamentul Cezaro-Crăiesc al Statului Major General,* Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2011, secțiunea 61.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru a sublinia importanța acestor căi de comunicație trebuie adăugat faptul că ele nu făceau legătura numai între Suceava și bistrița, respectiv, Rodna, ci făceau parte atât din drumurile comerciale ce legau Polonia de orașele Transilvaniei prin Suceava, cât și din drumurile comerciale ce legau Budapesta și Viena de orașele Moldovei prin Bistrița și Rodna[49].

Locuitorii de odinioară, din zona Dornelor, circulau într-un perimetru mai restrâns și, de aceea, în loc de *trecătoare* ei foloseau denumirea de *plai* (plaiul Bârgăului și plaiul Rodnei). Aceștia considerau plaiul ca fiind artera de legătură care pornea de la baza unui munte spre vârf și, apoi, urma culmea până la locul de destinație. Fiind un drum de culme, acesta putea să aibă o lungime pornind de la doar câțiva kilometri și să ajungă până la zeci de kilometri[50].

Ambele trecători (Bârgăului și Rodnei) până la 1780 au fost drumuri de picior și de călărie, mai precis, poteci de munte pe care transportul mărfurilor nu putea fi realizat cu ajutorul carelor sau căruțelor, acestea erau fixate pe spinările cailor (în samare) care se deplasau în șir. Transportul se făcea, cu precădere, vara și iarna, în anotimpurile ploioase comunicațiile fiind în bună parte întrerupte. Aceste poteci erau întreținute de oamenii din părțile locului. Transportul mărfurilor de la Bistrița spre Câmpulung, Baia, Suceava și în sens invers se făcea în mod diferit. Din Moldova, vitele, oile și porcii erau mânați de slujbașii domnului pe drumul văilor deschise de apele Bistriței. Mărfurile, aduse de la Bistrița, erau transportate, după cum am mai spus, în samare, pe cai, convoaiele fiind însoțite de cunoscători buni ai drumului.

Datorită drumului anevoios și destul de lung, unii domni au încercat să construiască „o casă de adăpost pentru negustori și călători în munții Câmpulungului”[51]. Alexandru Lăpușneanu s-a străduit mai mult decât alții, reușind ca la 1557 să clădească „în munți un han ce să servească negustorilor drept adăpost liniștit și comod”[52]. Referitor la acest han, Petru Țăranu a susținut că acesta, astăzi doar ruine, s-a aflat pe teritoriul orașului Vatra Dornei, la gura pârâului Chilia[53].

Prima descriere mai amănunțită a drumurilor din zona noastră se face în anul 1775, după anexarea Bucovinei, de către primul guvernator al acestei regiuni, generalul Gabriel Splény, din care o să redau câteva fragmente care conțin precizări privind starea și itinerariul, cât și sugestii cu privire la alegerea trecătorii care urma să fie făcută carosabilă:

„Aici ar fi locul cel mai potrivit să amintim de construcția acestui nou drum transilvănean care urmează să fie construit. Se știe că au fost propuse în acest scop două trecători, cea de la Bârgău și cea de la Rodna. Eu am vizitat amândouă trecătorile și am constatat marile dificultăți ale amândorura.

Prima și invincibila dificultate constă în faptul că o comunicare constantă și durabilă în tot cursul anilor nu se poate realiza, deoarece câteva râuri și pâraie care se găsesc pe unele porțiuni, de la Capul Codrului până la Cucureasa și respectiv Bârgău, nu vor putea fi biruite prin poduri stabile. Moldova, Moldovița, Putna, Bistrița Aurie, Dorna, Teșna Împuțită și pârâul Tiha, care curge pe Valea Bârgăului, se umflă atât de puternic la topirea zăpezilor și la fiecare ploaie de durată încât se revarsă

[49] Alexandru I. Gonța, *op. cit*., pp. 38-39.
[50] Petru Țăranu, *Memoria Dornelor – Repere istorice*, Vol. V, Suceava, Editura Biblioteca Bucovinei, 2002, p. 169.
[51] Octav Monoranu, Emil I. Emandi, *op. cit*., p. 255.
[52] Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, București, Editura Științifică, 1960, p. 64.
[53] Petru Țăranu, *op. cit*., p. 233.

https://biblioteca-digitala.ro

foarte larg cu o rapiditate de nedescris și inundă așa – zicând văi întregi. […]. Deplasarea neîntreruptă a călătorului pe vreme bună, se înțelege de la sine că drumurile trebuie să fie astfel dispuse, încât să fie carosabile peste tot, fie chiar cu greutate. Din punctul meu de vedere m-aș lăsa condus în alegerea și dirijarea parcursului după plaiurile existente acolo în trecut, fără a ține seama de evitarea traversării prea dese a pâraielor (afară de cazul că este posibilă cu cheltuială redusă).

Un drum carosabil exista de pe acum până la Pojorâta și poate fi folosit fără dificultate când apele sunt joase. Pe porțiunea dintre satul Dorna până la vărsarea Teșnei Împuțite în pârâul Dorna, acest din urmă pârâu poate fi trecut cu ușurință și anume pe vreme uscată; de altfel restul terenului pe această porțiune este peste tot aproape egal, motiv pentru care trebuie prevăzute cu poduri numai mlaștinile existente și numai în regiunea Candrenilor drumul trebuie lărgit prin tăietură[54].

În sfârșit, începând cu punctul unde Teșna Împuțită și respectiv, pârâul Coșna se varsă în pârâul Dorna (confirmarea locului de unde cele două trecători se bifurcau – actualul sat Podul Coșnei, n. a.), ar trebui să se hotărască dacă urmează să ne îndreptăm la dreapta, spre trecătoarea Rodnei, sau la stânga, spre trecătoarea Bârgăului. Întrucât mă privește, aș înclina mai mult spre trecătoarea Rodnei, fiindcă acolo plaiurile au fost puse de pe acum într-o stare aproape carosabilă până la Rodna, cum se intenționează, și de aceea trecătoarea Rodnei ar costa incomparabil mai puțin decât dacă am alege trecătoarea Bârgăului, unde trecerea repetată peste pâraiele Dorna și Tiha ar provoca, pe lângă multe dificultăți și mai multe costuri. Se mai adaugă faptul că încălecarea munților Măgura calului și Cimbroaia (Zâmbroaia, n. a.) nu prezintă dificultăți mult mai reduse decât aceea a munților Paluda (Paluta, n. a.) și Cucureasa; de aceea credeam că încălecarea ceva mai ușoară a primilor munți n-ar trebui să merite să fie considerată pe drept o diferență prea apreciabilă în costuri.

Oricare trecătoare s-ar hotărî să se aleagă, mai vreau să vorbesc despre modul în care s-ar putea executa această lucrare. După părerea mea, această lucrare poate fi dusă la bun sfârșit în două moduri și anume prin mâinile militare ale celui de-al 2-lea regiment de garnizoană deplasat acum aici (Regimentul II grăniceresc de la Năsăud, n. a.) sau cu puterile generale ale întregului district”[55].

Pentru rezolvarea problemei cu privire la stabilirea trecătorii care urma să se facă carosabilă, cărturarul Nestor Șimon ne spune că: „La ocuparea Bucovinei, Majestatea Sa (co-regentul Iosif al II-lea, n. a.) a cerut răspunsuri la 5 puncte. Motivul principal era să se statorească comunicațiune dintre Galiția și Transilvania. Spre acest scop s-au trimis doi ofițeri de știab, de la știabul mare general, ca să reconoască ținutul și să facă raport. Raportul l-a făcut în septembrie 1781, un locotenent-colonel”[56]. Cu amănunte despre conținutul acestui raport vom reveni atunci când vom discuta despre fiecare trecătoare în parte.

Lămuriri și informații clare pentru identificarea itinerariilor (traseelor) celor două trecători pe teritoriul actual al comunei noastre, aflăm din „Planul Districtului Bucovina în 72 secțiuni, întocmit după ridicări geometrice în anii 1773, 1774 și 1775 de Departamentul Cezaro-Crăiesc a Statului Major General” și elaborat, probabil, de către maiorul Friedrich von Mieg. Întocmirea acestui plan s-a datorat interesului austriecilor de a-și extinde posesiunile teritoriale în Moldova, interes care a dus la începerea cartografierii teritoriului mult râvnit, cu doi ani înainte de anexarea lui. Planul reprezintă o hartă alcătuită din 72 secțiuni (foi), iar dacă am realiza colajul tuturor secțiunilor, ar rezulta o hartă cu dimensiunile de 5,5 m. X 4,5 m. datorită acestei dimensiuni mari a fost posibilă reprezentarea

[54] Radu Grigorovici, *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice; Descrierea Bucovinei de General Splény*, Cernăuți, Editura Alexandru cel Bun, 2011, pp. 169-171.
[55] Ibidem, p. 173.
[56] Adrian Onofreiu, *Nestor Șimon – Contribuții documentare la istoria graniței năsăudene*, în „Studii și cercetări etno-culturale”, Bistrița, 2012, nr. 17, pp. 267-268.

https://biblioteca-digitala.ro

foarte amănunțită a multor detalii geografice ale terenului, printre care: relief, hidrografie, vegetație, așezările omenești făcută la nivel de gospodărie și elemente economice. Acest material mi-a permis, totodată, un studiu aprofundat de detaliu și al căilor de comunicație din zona noastră care, până în prezent, au fost doar în parte explorate și discutate.

Cu toate că, în 1769, mare parte din teritoriul actual al comunei Coșna a fost anexat la Transilvania, în ciuda indicației din titlul acestui Plan, teritoriul cartografiat de austrieci și reprezentat pe acesta depășește aproape peste tot granițele stricte ale Bucovinei, cuprinzând și zone adiacente, atât din Moldova, cât și din Transilvania. De aceea, în Plan avem cartografiat tot teritoriul administrativ actual al comunei Coșna, unde se observă că fiecare trecătoare era prevăzută din loc în loc cu pichete sau case de pază (Wachthaus), locațiile acestora le voi preciza la descrierea fiecărei trecători în parte. Un document similar cu „Planul Districtului Bucovina în 72 secțiuni" este și „Harta Jozefină a Marelui Principat al Transilvaniei 1769-1773".

(Va urma)

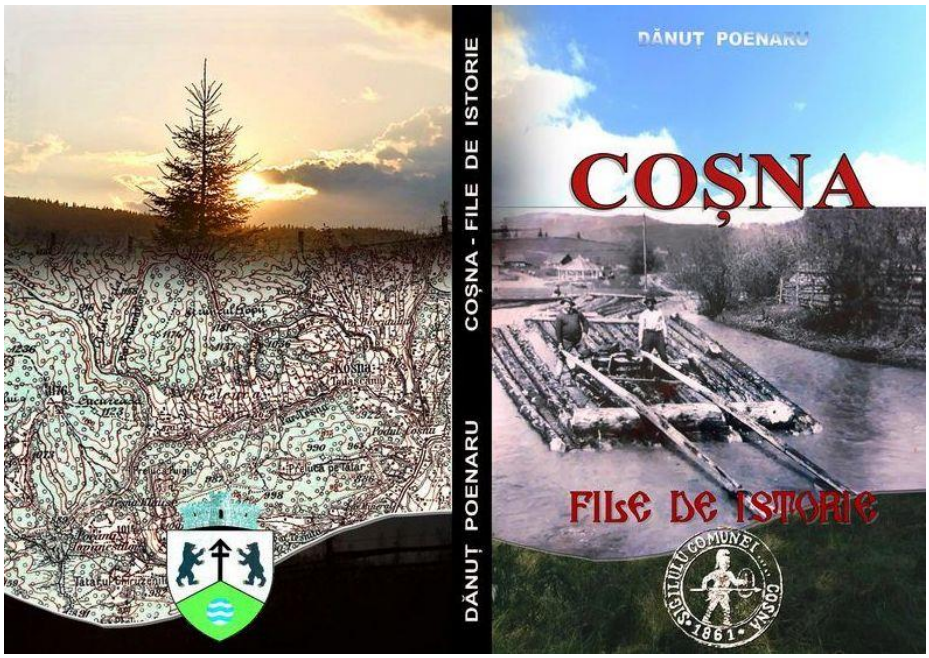

P.S.

Acest articol face parte din lucrarea intitulată *Coșna – File de istorie,* Iași, Editura PIM, 2020, pp. 58-62. Mulțumim autorului pentru bunăvoința arătată în publicarea acestui fragment. Titlul articolului aparține redacției cu acordul autorului.

https://biblioteca-digitala.ro

TABLOU NOMINAL

cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Număr curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat	A luat parte la mișcări impuse de război			
						Chemat fiind			A fost refugiat
						La partea activă, ca soldat pe front	La partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc	Pentru a fi arestat sau internat	
1	Ani Vasile	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
2	Ostace Foca	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
3	Pradan Iacob	Salva	econom	soldat	-	-	X	-	-
4	Pop Maftei	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
5	Pop Nicolae	Salva	econom	soldat	-	-	X	-	-
6	Pop Vasile	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
7	Brândușă Petre	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
8	Brândușă Vasile	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
9	Brândușă Iosif	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
10	Onișor Andrei	Beclean	rotar	soldat	-	X	-	-	-
11	Fetina Petre	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
12	Ceuca Grigore	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
13	Furcia Vasile	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
14	Furcia Nicolae	Salva	econom	plutonier	-	X	-	-	-
15	Sas Ion	Salva	econom	caporal	-	X	-	-	-
16	Iacob Petre	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
17	Iacob George	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
18	Iacob Iacob	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
19	Iacob Vasile	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
20	Onița Irimei	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
21	Rus Vasile	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

23	Hirșman Iuliu	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
24	Ceuca Anchidim	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
25	Țuțuriga Nicolae	Salva	econom	soldat	-	X	-	-	-
26	Pop Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
27	Dobricean Ion	Nimigea Română	plugar	soldat	-	X	-	-	-
28	Lari Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
29	Ceuca Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
30	Vasele Ion	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
31	Mihaese Iacob	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
32	Lari Todor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
33	Catarig George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
34	Cleja Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
35	Costea Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
36	Iacob Flore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
37	Iacob Iosif	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
38	Furcia Onisim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
39	Furcea Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
40	Ștefănuți Iosif	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
41	Ștefănuți George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
42	Mihaese Ion l. V.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
43	Cleja Ion l. Gafta	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
44	Cleja Vasile l. Gafta	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
45	Pupeză Todor	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
46	Cleja Ion l. T.	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
47	Cleja Nicolae l. T.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
48	Zăgrean Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
49	Coruți Dumitru	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
50	Coruți Iacob	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
51	Sârb Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
52	Zăgrean Tănase	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
53	Coruți Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
54	Coruți Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
55	Dedea Martian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
56	Urs Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
57	Fetinca Grigore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
58	Corbul Alexandru	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
59	Corbul Traian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
60	Oarchăș Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
61	Urs Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
62	Urs Toma	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
63	Urs Dumitru	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
64	Ceuca George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

65	Crâstea Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
66	Bodescu Isidor	Salva	funcționar	S. Locot.	-	X	-	-	-
67	Cleja Anchidim	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
68	Cleja Ion	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
69	Sârb Iacob	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
70	Țimbulea Ștefan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
71	Furcia Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
72	Ienciu Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
73	Rus Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
74	Rus George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
75	Coroian Simion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
76	Pavelea Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
77	Cifor Macidon	Hordou	plugar	soldat	-	X	-	-	-
78	Oniga Ștefan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
79	Dedea Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
80	Dedea Maftei	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
81	Ostace Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
82	Ostace Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
83	Pop Ion l. Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
84	Rican Iosif	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
85	Morari George	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
86	Mihaese Artene	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
87	Oarchăs Simion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
88	Mihaese Iacob	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
89	Mihaese Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
90	Mihaese Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
91	Ceuca Nicolae l. O.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
92	Onul Ion l. I.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
93	Ceuca Ion l. Istr.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
94	Sârb Vasile l. I.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
95	Sârb George l. I.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
96	Cararig Dumitru	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
97	Ceuca Ion l. V.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
98	Oproie Ioan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
99	Pavelea Todor l. Andrei	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
100	Pavelea Ion l. Todor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
101	Ceuca Macidon	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
102	Puica Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
103	Hojda Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
104	Piciu Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
105	Lari Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
106	Lari Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

107	Catone Valer	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
108	Catone Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
109	Filip Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
110	Ceuca Vasile l. N.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
111	Ceuca Ion l. Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
112	Piciu Ștefan	Salva	plugar	sergent	-	X	-	-	-
113	Cosmi Grigore	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
114	Gergel Grigore	Târlișiua	plugar	soldat	-	X	-	-	-
115	Lazar Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
116	Lazar Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
117	Onul Todor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
118	Onul Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
119	Ceuca Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
120	Scridon Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
121	Pașcu Cirilă	Salva	plugar	soldat	-		X	-	-
122	Gaftone Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
123	Lari Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
124	Catone Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
125	Ignat Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
126	Ignat Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
127	Onul George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
128	Solovăstru Login	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
129	Hirșman Dumitru	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
130	David Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
131	David Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
132	Doroftei Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
133	Rus Simion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
134	Rus Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
135	Țuțuruga Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
136	Țuțuruga Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
137	Onul Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
138	Morariu Clement	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
139	Tanase Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
140	Pop Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
141	Pop Ion l. Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
142	Pop Nicolae l. Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
143	Pop Nechita l. S.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
144	Pașcu George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
145	Onul Vasile l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
146	Pașcu Traian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
147	Sârb Vasile	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
148	Sârb Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
149	Nașcu Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

150	Ștefănuți Todor	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
151	Cleja Ion l. Nic.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
152	Ceuca Ilie l. V.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
153	Pașcu Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
154	Țuțuruga Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
155	Furcea Ion l. T.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
156	Todor Pavelea	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
157	Pașcu Cirilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
158	Filip Todor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
159	Farcaș Vasile	Salva	plugar	soldat	-		X	-	-
160	Farcaș Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
161	Farcaș Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
162	Petri Anchidim	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
163	Hirșman Iosif	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
164	Ianul Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
165	Ianul Todor	Salva	plugar	soldat	-		X	-	-
166	Belei Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
167	Belei Ioan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
168	Onul Ioan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
169	Onul George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
170	Pavelea Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
171	Hirșman Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
172	Hirșman Ion	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
173	Hirșman George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
174	Pop Ion l. Nic.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
175	Pop George l. Nic.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
176	Nașcu Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
177	Nașcu Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
178	Nașcu Iulius	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
179	Puica Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
180	Puica Cifor	Salva	plugar	fruntaș	-	X	-	-	-
181	Filip Gavrilă	Salva	plugar	fruntaș	-	X	-	-	-
182	Simionese Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
183	Simionese Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
184	Onul Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
185	Pavelea Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
186	Filip Tănase	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
187	Țuțuruga Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
188	Morari Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
189	Nașcu Dumitru	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
190	Dedea George l. P.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
191	Țuțuruga Ștefan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
192	Filip Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

193	Filip Nicodim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
194	Filip Anchidim	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
195	Vasile Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
196	Nașcu Ion l. C.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
197	Urs Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
198	Urs Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
199	Țuțuruga Nicolae l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
200	Butaci Macidon	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
201	Vasile Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
202	Oniga George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
203	Belteag Vasile l. I.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
204	Filip Nistor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
205	Filip Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
206	Mutu Trifan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
207	Perți Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
208	Tănase Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
209	Dedea George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
210	Dedea Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
211	Hirșman Terente	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
212	Pop Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
213	Butaci Grigore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
214	Filip Grigore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
215	Butaciu Dumitru	Salva	plugar	sergent	-	X	-	-	-
216	Butaciu Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
217	Urs Todor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
218	Urs Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
219	Puica Simion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
220	Pavelea Ion	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
221	Cleja Vasile l. N.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
222	Cleja Ilie l. N.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
223	Gavrilă Vasile	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
224	Sârb Vasile l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
225	Sârb Gavrilă l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
226	Sârb Ilie l. G.	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
227	Sârb Ion l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
228	Puica Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
229	Nimigean George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
230	Nimigean Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
231	Morari Ilie	Salva	plugar	fruntaș	-	X	-	-	-
232	Morari Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
233	Ceuca Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
234	Ani Ștefan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
235	Ani Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

236	Ani Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
237	Ani Todor	Salva	plugar	sergent	-	X	-	-	-
238	Pop Vasile l. T.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
239	Butaci George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
240	Butaci Cirilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
241	Pavelea Iosif	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
242	Pop Toma	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
243	Pop Dumitru l. T.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
244	Pop Ilie l. T.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
245	Pop Vasile l. D.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
246	Cleja Ioan l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
247	Contra Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
248	Urâte George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
249	Finegariu Vasile	Salva	student	stegar	-	X	-	-	-
250	Finegariu George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
251	Finegariu Ion	Salva	militar activ	căpitan	-	X	-	-	-
252	Cesa Manoilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
253	Cesa Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
254	Puica Anton	Salva	comerciant	sergent	-	X	-	-	-
255	Puica Conon	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
256	Puica Maftei	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
257	Ceuca Ignat	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
258	Morari Grațian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
259	Morari Iulius	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
260	Ceuca Ștefan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
261	Fetinca Marțian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
262	Fetinca Ilie	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
263	Fetinca Grigore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
264	Cesa Cirilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
265	Pașcu Sevestian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
266	Pinca George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
267	Filip Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
268	Filip Domide	Salva	plugar	soldat	-	-	X	-	-
269	Onul George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
270	Onul Alexandru	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
271	Urs Ion l. D.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
272	Urs Iulius	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
273	Urs Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
274	Onul Dumitru	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
275	Ceuca Vasile l. N.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
276	Ceuca Vasile l. Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
277	Gaftone George	Salva	plugar	sergent	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

278	Butaciu Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
279	Onul Grigore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
280	Sas Roman	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
281	Sas George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
282	Sas Toma	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
283	Marțian Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
284	Vasele Grigore	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
285	Țuțuruga Vasile l. I	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
286	Petri Isidor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
287	Pop Ilie l. S.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
288	Ceuca George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
289	Sas Clement	Salva	plugar	sergent	Medalia de Argint I și II Crucea Carol	X	-	-	-
290	Vasele Maftei	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
291	Urs Ion l. T.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
292	Urs Tănase	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
293	Ostace Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
294	Pop Vasile l. N.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
295	Ignat Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
296	Ignat George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
297	Ostace George	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
298	Ostace Sidor	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
299	Ienciu Conon	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
300	Onul Iuliu	Salva	plugar	sergent	-	X	-	-	-
301	Ceuca Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
302	Gaftone Ștefan	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
303	Gaftone Domide	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
304	Pupeză Vasile	Salva	plugar	plutonier	-	-	X	-	-
305	Pupeză Ilie	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
306	Pavelea Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
307	Ștefănuți Iacob	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
308	Gavrilă Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
309	Gavrilă Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
310	Ștefănuțiu Vartolomei	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
311	Ștefănuțiu Franți	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
312	Cleja Vasile	Salva	militar activ	plutonier major	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

313	Cleja Dumitru	Salva	plugar	fruntaș	-	X	-	-	-
314	Petri Vasile	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
315	Vasele Valeriu	Salva	fierar	soldat	-	X	-	-	-
316	Vasele George	Salva	plugar	caporal	-	X	-	-	-
317	Vasele Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
318	Cleja Anchidim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
319	Cleja Manoilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
320	Horgoș Ion	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
321	Horgoș Iosif	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
322	Leach Gavrilă	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
323	Ceuca George l. G.	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
324	Filip Sevestian	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
325	Gavrilă Onisim	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
326	Ienciu Petre	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
327	Rican Gavrilă	Salva	plugar	fruntaș	-	X	-	-	-
328	Rican Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
329	Ani Nicolae	Salva	plugar	soldat	-	X	-	-	-
TOTAL						310	19	-	-
						329			

Salva la 30 Ianuarie 1922

Isidor Bodescu
notar cercual

https://biblioteca-digitala.ro

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

Număr curent	Numele și prenumele	Soarta îndurată în timpul războiului						În urma decedatului sau dispărutului a rămas	
		Mort pe câmpul de luptă	Mort în temniță, pribegie, în spital în urma bolilor sau rănilor	S-a reîntors acasă			Dispărut	Văduvă	Numărul orfanilor
				Ca invalid	Rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos	Deplin sănătos			
1	Ani Vasile	-	-	X	-	-	-	-	-
2	Ostace Foca	-	-	-	-	X	-	-	-
3	Pradan Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
4	Pop Maftei	-	-	X	-	-	-	-	-
5	Pop Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
6	Pop Vasile	-	-	-	X	-	-	-	-
7	Brândușă Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
8	Brândușă Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
9	Brândușă Iosif	-	-	-	-	-	X	1	3
10	Onișor Andrei	-	-	-	-	X	-	-	-
11	Fetinca Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
12	Ceuca Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
13	Furcia Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

14	Furcia Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
15	Sas Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
16	Iacob Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
17	Iacob George	-	-	-	-	X	-	-	-
18	Iacob Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
19	Iacob Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
20	Onița Irimei	-	-	-	-	X	-	-	-
21	Rus Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
22	Furcia Vasile l. Auch.	-	-	-	-	X	-	-	-
23	Hirșman Iuliu	-	-	-	-	X	-	-	-
24	Ceuca Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
25	Țuțuriga Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
26	Pop Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
27	Dobricean Ion	-	-	X	-	-	-	-	-
28	Lari Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
29	Ceuca Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
30	Vasele Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
31	Mihaese Iacob	-	X	-	-		-	1	2
32	Lari Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
33	Catarig George	-	X	-	-	-	-	1	3
34	Cleja Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
35	Costea Ion	-	-	-	X	-	-	-	-
36	Iacob Flore	X	-	-	-	-	-	1	7
37	Iacob Iosif	-	-	-	-	X	-	-	-
38	Furcia Onisim	-	-	-	-	X	-	-	-
39	Furcea Ion	-	-	-	-	-	X	-	-
40	Ștefănuți Iosif	-	-	-	-	-	X	-	-
41	Ștefănuți George	-	-	-	-	X	-	-	-
42	Mihaese Ion l. V.	-	-	-	-	X	-	-	-
43	Cleja Ion l. Gafta	-	-	-	-	-	X	-	-
44	Cleja Vasile l. Gafta	-	-	-	-	X	-	-	-
45	Pupeză Todor	-	-	X	-	-	-	-	-
46	Cleja Ion l. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
47	Cleja Nicolae l. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
48	Zăgrean Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
49	Coruți Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
50	Coruți Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
51	Sârb Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
52	Zăgrean Tănase	-	-	-	-	-	X	moartă	1
53	Coruți Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
54	Coruți Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	-
55	Dedea Martian	-	-	-	X	-	-	-	-
56	Urs Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
57	Fetinca Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
58	Corbul Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

59	Corbul Traian	-	-	-	-	X	-	-	-
60	Oarchăs Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
61	Urs Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
62	Urs Toma	-	-	X	-	-	-	-	-
63	Urs Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
64	Ceuca George	-	-	-	-	X	-	-	-
65	Crâstea Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
66	Bodescu Isidor	-	-	-	X		-	-	-
67	Cleja Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
68	Cleja Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
69	Sârb Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
70	Țimbulea Ștefan	-	-	-	X	-	-	-	-
71	Furcia Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
72	Ienciu Nicolae	-	-	-	-	-	X	1	3
73	Rus Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
74	Rus George	-	-	-	-	X	-	-	-
75	Coroian Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
76	Pavelea Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
77	Cifor Macidon	-	X	-	-	-	-	1	2
78	Oniga Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
79	Dedea Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
80	Dedea Maftei	-	-	-	-	X	-	-	-
81	Ostace Ion	-	-	X	-	-	-	-	-
82	Ostace Vasile	X	-	-	-	-	-	-	-
83	Pop Ion l. Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
84	Rican Iosif	-	-	X	-	-	-	-	-
85	Morari George	-	-	-	-	X	-	-	-
86	Mihaese Artene	-	-	-	-	X	-	-	-
87	Oarchăs Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
88	Mihaese Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
89	Mihaese Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
90	Mihaese Gavrilă	-	-	-	-	-	X	moartă	3
91	Ceuca Nicolae l. O.	-	-	-	-	X	-	-	-
92	Onul Ion l. I.	-	-	-	-	-	X	1	3
93	Ceuca Ion l. Istr.	-	-	-	-	X	-	-	-
94	Sârb Vasile l. I.	-	-	-	-	-	X	1	-
95	Sârb George l. I.	-	-	-	-	X	-	-	-
96	Cararig Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
97	Ceuca Ion l. V.	-	X	-	-	-	-	-	-
98	Oproie Ioan	-		-	-	X	-	-	-
99	Pavelea Todor l. Andrei	-	-	-	-	X	-	-	-
100	Pavelea Ion l. Todor	X	-	-	-	-	-	-	-
101	Ceuca Macidon	X	-	-	-	-	-	-	-
102	Puica Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

103	Hojda Ilie	-	-	-	-	-	X	-	-
104	Piciu Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
105	Lari Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
106	Lari Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
107	Catone Valer	-	-	-	-	X	-	-	-
108	Catone Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
109	Filip Petre	X	-	-	-	-	-	1	1
110	Ceuca Vasile l. N.	-	-	-	-	X	-	-	-
111	Ceuca Ion l. Ion	-	-	-	-	-	X	-	-
112	Piciu Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
113	Cosmi Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
114	Gergel Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
115	Lazar Ion	-	-	-	-	-	X	-	-
116	Lazar Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
117	Onul Todor	-	-	-	X	-	-	-	-
118	Onul Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
119	Ceuca Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
120	Scridon Ion	-	-	-	X	-	-	-	-
121	Pașcu Cirilă	-	-	-	-	X	-	-	-
122	Gaftone Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
123	Lari Nicolae	X	-	-	-	-	-	1	1
124	Catone Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
125	Ignat Vasile	-	X	-	-	-	-	1	3
126	Ignat Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
127	Onul George	-	-	X	-	-	-	-	-
128	Solovăstru Login	-	-	-	-	X	-	-	-
129	Hirșman Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
130	David Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
131	David Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
132	Doroftei Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	-
133	Rus Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
134	Rus Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
135	Țuțuruga Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
136	Țuțuruga Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
137	Onul Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
138	Morariu Clement	-	-	-	-	X	-	-	-
139	Tanase Ion	-	-	-	-	-	X	-	-
140	Pop Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
141	Pop Ion l. Vasile	X	-	-	-	-	-	-	-
142	Pop Nicolae l. Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
143	Pop Nechita l. S.	-	-	-	-	X	-	-	-
144	Pașcu George	-	-	-	-	X	-	-	-
145	Onul Vasile l. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
146	Pașcu Traian	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

147	Sârb Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
148	Sârb Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
149	Nașcu Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
150	Ștefănuți Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
151	Cleja Ion l. Nic.	-	-	-	-	-	X	1	1
152	Ceuca Ilie l. V.	-	X	-	-	-	-	1	3
153	Pașcu Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
154	Țuțuruga Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
155	Furcea Ion l. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
156	Todor Pavelea	-	-	-	-	X	-	-	-
157	Pașcu Cirilă	-	-	-	-	X	-	-	-
158	Filip Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
159	Farcaș Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
160	Farcaș Ion	-	-	-	-	-	X	-	-
161	Farcaș Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
162	Petri Anchidim	-	X	-	-	-	-	1	1
163	Hirșman Iosif	-	-	-	-	X	-	-	-
164	Ianul Gavrilă	-	-	-	X	-	-	-	-
165	Ianul Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
166	Belei Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	-
167	Belei Ioan	X	-	-	-	-	-	-	-
168	Onul Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
169	Onul George	-	-	-	-	X	-	-	-
170	Pavelea Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
171	Hirșman Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
172	Hirșman Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
173	Hirșman George	-	-	-	-	X	-	-	-
174	Pop Ion l. Nic.	-	-	-	-	-	X	-	-
175	Pop George l. Nic.	-	-	-	-	-	X	-	-
176	Nașcu Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
177	Nașcu Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
178	Nașcu Iulius	-	X	-	-	-	-	-	-
179	Puica Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
180	Puica Cifor	-	X	-	-	-	-	-	-
181	Filip Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
182	Simionese Gavrilă	X	-	-	-	-	-	rem.	1
183	Simionese Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
184	Onul Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
185	Pavelea Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
186	Filip Tănase	-	-	-	-	X	-	-	-
187	Țuțuruga Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
188	Morari Vasile	X	-	-	-	-	-	rem.	2
189	Nașcu Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
190	Dedea George l. P.	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

191	Țuțuruga Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
192	Filip Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
193	Filip Nicodim	-	-	-	-	-	X	-	-
194	Filip Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
195	Vasile Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
196	Nașcu Ion l. C.	-	-	-	-	X	-	-	-
197	Urs Gavrilă	-	-	-	-		X	-	-
198	Urs Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
199	Țuțuruga Nicolae l. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
200	Butaci Macidon	-	-	-	-	X	-	-	-
201	Vasile Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
202	Oniga George	-	-	-	-	X	-	-	-
203	Belteag Vasile l. I.	-	-	-	-	-	X	-	-
204	Filip Nistor	-	-	-	-	X	-	-	-
205	Filip Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
206	Mutu Trifan	-	-	-	X	-	-	-	-
207	Perți Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
208	Tănase Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
209	Dedea George	-	-	-	-	X	-	-	-
210	Dedea Nicolae	-	-	X	-	-	-	-	-
211	Hirșman Terente	-	-	-	-	-	X	1	1
212	Pop Anchidim	-	-	-	-	-	X	1	2
213	Butaci Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
214	Filip Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
215	Butaciu Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
216	Butaciu Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
217	Urs Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
218	Urs Nicolae	-	X	-	-	-	-	1	4
219	Puica Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
220	Pavelea Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
221	Cleja Vasile l. N.	-	-	-	-	-	X	-	-
222	Cleja Ilie l. N.	-	-	-	-	X	-	-	-
223	Gavrilă Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
224	Sârb Vasile l. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
225	Sârb Gavrilă l. G.	-	-	X	-	-	-	-	-
226	Sârb Ilie l. G.	-	-	-	-	-	X	-	-
227	Sârb Ion l. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
228	Puica Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
229	Nimigean George	-	-	-	-	-	X	-	-
230	Nimigean Ion	-	X	-	-	-	-	-	-
231	Morari Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
232	Morari Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
233	Ceuca Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
234	Ani Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

235	Ani Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
236	Ani Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
237	Ani Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
238	Pop Vasile l. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
239	Butaci George	-	-	-	-	X	-	-	-
240	Butaci Cirilă	-	-	-	-	X	-	-	-
241	Pavelea Iosif	-	-	-	-	X	-	-	-
242	Pop Toma	-	-	-	-	X	-	-	-
243	Pop Dumitru l. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
244	Pop Ilie l. T.	-	-	-	-	-	X	1	3
245	Pop Vasile l. D.	-	-	X	-	-	-	-	-
246	Cleja Ioan l. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
247	Contra Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
248	Urâte George	-	-	-	X	-	-	-	-
249	Finegariu Vasile	X	-	-	-	-	-	-	-
250	Finegariu George	-	-	-	-	X	-	-	-
251	Finegariu Ion	-	-	-	X	-	-	-	-
252	Cesa Manoilă	-	X	-	-	-	-	rem.	3
253	Cesa Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
254	Puica Anton	-	-	-	-	X	-	-	-
255	Puica Conon	X	-	-	-	-	-	1	3
256	Puica Maftei	-	-	-	-	X	-	-	-
257	Ceuca Ignat	-	-	-	-	X	-	-	-
258	Morari Grațian	-	-	-	-	X	-	-	-
259	Morari Iulius	-	-	-	-	X	-	-	-
260	Ceuca Ștefan	-	-	-	-	-	X	-	-
261	Fetinca Marțian	-	-	-	-	X	-	-	-
262	Fetinca Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
263	Fetinca Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
264	Cesa Cirilă	-	-	-	-	X	-	-	-
265	Pașcu Sevestian	-	X	-	-	-	-	rem.	1
266	Pinca George	-	-	-	-	X	-	-	-
267	Filip Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
268	Filip Domide	-	-	-	-	X	-	-	-
269	Onul George	-	-	-	-	X	-	-	-
270	Onul Alexandru	-	-	-	-	X	-	-	-
271	Urs Ion l. D.	-	-	-	-	X	-	-	-
272	Urs Iulius	-	-	-	-	-	X	-	-
273	Urs Nicolae	-	-	-	-	-	X	-	-
274	Onul Dumitru	-	-	-	-	-	X	-	-
275	Ceuca Vasile l. N.	-	-	-	-	X	-	-	-
276	Ceuca Vasile l. Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
277	Gaftone George	-	-	-	-	X	-	-	-
278	Butaciu Petre	-	-	-	-	X	-	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

279	Onul Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
280	Sas Roman	-	-	-	-	X	-	-	-
281	Sas George	-	-	-	-	-	X	1	3
282	Sas Toma	-	-	-	-	-	X	-	-
283	Marțian Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
284	Vasele Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
285	Țuțuruga Vasile l. I	-	-	-	-	-	X	-	-
286	Petri Isidor	-	-	-	-	-	X	-	-
287	Pop Ilie l. S.	-	-	-	-	X	-	-	-
288	Ceuca George	-	-	-	-	-	X	1	3
289	Sas Clement	-	-	-	X	-	-	-	-
290	Vasele Maftei	-	-	-	-	X	-	-	-
291	Urs Ion l. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
292	Urs Tănase	-	-	-	-	X	-	-	-
293	Ostace Ion	-	-	-	-	-	X	1	5
294	Pop Vasile l. N.	-	-	-	-	X	-	-	-
295	Ignat Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
296	Ignat George	-	-	-	-	-	X	-	-
297	Ostace George	-	-	-	-	-	X	1	1
298	Ostace Sidor	-	-	-	-	-	X	-	-
299	Ienciu Conon	-	-	X	-	-	-	-	-
300	Onul Iuliu	-	-	X	-	-	-	-	-
301	Ceuca Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
302	Gaftone Ștefan	-	-	-	-	-	X	-	-
303	Gaftone Domide	-	-	-	-	X	-	-	-
304	Pupeză Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
305	Pupeză Ilie	-	-	-	-	-	X	-	-
306	Pavelea Vasile	X	-	-	-	-	-	1	4
307	Ștefănuți Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
308	Gavrilă Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
309	Gavrilă Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
310	Ștefănuțiu Vartolomei	-	-	-	-	X	-	-	-
311	Ștefănuțiu Franți	-	-	-	-	-	X	-	-
312	Cleja Vasile	-	-	-	-	-	X	-	-
313	Cleja Dumitru	-	-	-	-	-	X	-	-
314	Petri Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
315	Vasele Valeriu	-	-	-	-	X	-	-	-
316	Vasele George	-	-	-	-	-	X	-	-
317	Vasele Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	-
318	Cleja Anchidim	-	-	X	-	-	-	-	-
319	Cleja Manoilă	-	-	-	-	X	-	-	-
320	Horgoș Ion	-	-	-	-	X	-	-	-
321	Horgoș Iosif	-	-	-	-	X	-	-	-
322	Leach Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	-

https://biblioteca-digitala.ro

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Salva care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

323	Ceuca George l. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
324	Filip Sevestian	-	-	-	X	-	-	-	-
325	Gavrilă Onisim	-	-	-	-	X	-	-	-
326	Ienciu Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
327	Rican Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	-
328	Rican Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
329	Ani Nicolae	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL		13	13	14	13	225	51	22	70
TOTAL		329							

Salva la 30 Ianuarie 1922

Isidor Bodescu
notar cercual

TABLOU CU LOCUITORII DIN SALVA DECORAȚI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Nr. crt.	**Numele și prenumele**	**Ocupația**	**Gradul**	**Decorațiile Medaliile**			
				Argint I	**Argint II**	**Bronz**	**Crucea Carol**
1	Furcia Nicolae	econom	plutonier	da	da	da	da
2	Sas Clement	plugar	sergent	da	da	-	da
TOTAL				**2**	**2**	**1**	**2**
TOTAL GENERAL				**7**			

https://biblioteca-digitala.ro

Concluzii privind locuitorii din comuna Salva participanţi la Primul Război Mondial conform statisticii ASTRA

Conform statisticii care a fost realizată de Societatea „ASTRA” din Sibiu la câțiva ani după terminarea războiului, Tabelul Nominal cu toți combatanții care au participat la Primul Război Mondial din localitatea Salva a fost întocmit de către secretarul cercual Isidor Bodescu la data de 30 ianuarie 1922.

În anii Primului Război Mondial (1914-1918) au fost mobilizați în Armata austro-ungară 329 de bărbați din localitatea Salva.

Totalitatea combatanților au fost plugari în număr de 300, 23 economi, 1 rotar, 2 militari activi, 2 comercianți și 1 fierar.

Din totalul de 329 de bărbați:

- au murit pe câmpul de luptă: 13.
- morți în temniță, în pribegie, în spital, în urma bolilor și rănilor: 13.
- au fost dați dispăruți: 51.

În urma lor au rămas:

- 22 văduve
- 70 de orfani.

S-au întors acasă:

- Deplin sănătoși: 225.
- Invalizi: 14.
- Răniți, bolnavi, dar deveniți sănătoși: 13.

Din punct de vedere al gradelor militare avem următoarea situație:

- Soldați: 313
- Fruntași: 2
- Caporali: 7
- Sergenți: 4
- Plutonier: 1
- Plutonier-major: 1
- Căpitan: 1

Au fost decorați cu:

- Medalia de Argint pentru vitejie, Clasa I – 2.
- Medalia de Argint pentru vitejie, Clasa a II-a – 2.
- Medalia de Bronz pentru vitejie – 1.
- Medalia Crucea Carol: 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Regina Elisabeta, alias Carmen Sylva

ICU CRĂCIUN

Chiar dacă sunt lipsiți de griji materiale, și regii sau reginele sunt supuși acelorași încercări și tragedii umane, acelorași lovituri ale destinului și fragilității interioare aidoma celorlalți oameni. Literatura Carmen Sylvei (pseudonimul latin cu care și-a semnat scrierile însemnând „cântecul pădurii"), a fost variată și fecundă; a cultivat toate genurile, „de la cântecul liric până la poema filosofică a frământărilor omenești de a ajunge la un ideal în veci neatins, apoi drama, de la cea modernă până la cea istorică mitică, în sfârșit romanul sub feluritele lui aspecte, aproape toată gama sentimentelor vibrează în opera ei" (D. Caracostea), care se încadrează în post romantismul german, nu o dată abordând subiecte locale, specifice sufletului românesc. Câteva volume de poezii au făcut-o cunoscută în rândul literaților; amintim titlurile: *Patrie*, *Cântece de mare*, *Cântece de lucrător*, *Mamă și copil*, *Balade și romanțe*, unele traduse în românește. Pentru a-i cunoaște activitatea literară (inclusiv eseuri, satire, articole avangardiste, basme pentru copii) vă propun să consultați articolul *Ce-a scris Carmen Sylva*, semnat de D. R. Mazilu, din *Revista Fundațiilor Regale* (an. X, nr. 12, din 1 decembrie 1943), unde sunt trecute 79 de titluri de cărți; cele traduse în românește le vom scrie și noi la finalul acestei prezentări.

Titu Maiorescu a publicat în 1882 articolul *Literatura română și străinătatea* în care primele cuvinte sunt de recunoaștere a aportului Carmen Sylvei la traducerile cuprinse în *Rumanische Dichtungen*. *Deutsch von Carmen Sylva. Mit Beitragen von Mite Kremnitz*, cu o caracteristică *Widmung au meine Heimat*, (ediția I, Leipzig, W. Friederich, 1881; ediția a II-a în 1883, Rumanische Dichtungen, Dritte Auflage) cu traduceri din prietenul ei, Vasile Alecsandri, cel care a determinat-o să se descopere și a cuprins-o în cuvântul NOI, adică *Noi, poeții*…, ceea ce a făcut-o să spună cu mândrie: „Noi, Alecsandri și eu, vom trece brață la brață la nemurire". Așadar, Regina-poetă a făcut primele traduceri din: Vasile Alecsandri, M. Eminescu, D. Bolintineanu, Al. Candiano-Popescu, G. Crețeanu, C. Conachi, Iacob Negruzzi, R. Torceanu și Th. Șerbănescu, dând posibilitatea străinilor să ne înțeleagă și să ne judece așa cum meritam. În versuri fără rimă a tălmăcit *Der Rhapsode von Dimbovitza*, cântece populare românești culese de Elena Văcărescu. Cartea care a făcut-o cunoscută în Germania a fost *Aus Carmen Sylvas Konigreich, I. Band. Pelesch Marchen* și a contribuit, la rândul ei, la cunoașterea noastră în străinătate, unde scrie despre *Vârful cu Dor*, *Furnica*, *Piatra Arsă*, *Jepii*, *Caraimanul*, *Peștera Ialomiței*, *Omul*, *Valea Cerbului*, *Cetatea Babei*, *Piscul Câinelui*, *Ceahlăul* și *Valea Rea*, fiecare cu povestea sa, la care adaugă *Balta* și *Puiu*, apoi, într-o altă ediție, *Râul Doamnei* și *Dâmbovița*. În 1885 i-a apărut volumul al II-lea din *Aus Carmen Sylvas Konigreich, Durch die Jahrhunderte*; iată câteva titluri și din acesta: *Fiica lui Decebal*, *Insula Șerpilor*, *Dragomira*, *Bucur*, *Mama lui Ștefan cel Mare*, *Movila lui Burcel*, *În Vrancea*, *Meșterul Manole*, *Miorița*, *Șalga*, *Doncilă*, *Oprișan*, *Pietrele Doamnei*, *Petru Cercel*, *Mihu Copilul*, *Bogdan*, *Constantin Brâncoveanu*, *Jianu*, *Călugărița*, *Moșul și Baba*, *Robii*, *Neaga*, *Căderea Vidinului* și *Cum a găsit Alecsandri baladele*. Dacă

https://biblioteca-digitala.ro

traducerile din opera sa s-ar fi făcut la timp și masiv de niște tălmăcitori talentați ca: G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, mai târziu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Eliza S. Mândrescu, Mărgărita Miller-Verghy, Adrian Maniu (acesta, traducând un volum din poeziile Carmen Sylvei), alta ar fi fost soarta creației sale. Mă gândesc la volumul despre teatru antic *Les desux masques* al lui Paul de Saint Victor, tradus de Carmen Sylva în germană; de aceea a și scris în poemul *Regina*:

„De ce v'ați pierde vremea voi
Citind ce scriu? Degeaba toate
Abia când voi fi moartă, poate,
Mă veți vedea ce-am fost, spre-a zice:
A fost aproape om ca noi.
Păcat. A fost Regină".

(trad. George Coșbuc)

Dar ea n-a tipărit numai traduceri, ci și lucrări originale. Înainte de căsătorie, în jurnalul său din 1869, nota că divinitatea a înzestrat-o cu darul poeziei, însă, „Providența îmi va păstra oare, în bunătatea ei, darul poeziei? se întreba retoric. Veghez asupra acestui dar ca asupra unor moaște și mă silesc să nu alunec într-o mândrie deșartă. Ceea ce mă rog este să nu scadă cu vârsta și să păstrez frăgezimea sentimentelor necesare pentru a-mi pune tot sufletul în versurile mele".

Specific Carmen Sylvei este faptul că a redat complexitatea sentimentelor materne, raporturile dintre copii și părinți, proclamând primatul maternității, mama fiind izvorul vieții. Ideea aceasta este ilustrată într-una din cugetările sale: „Este dat uneori femeii să trăiască sub formă de sentiment conceptul de Dumnezeu, în ceasul miraculos, înfiorător pentru că e vecin cu moartea, al creației, în explozia de încântare, când vietatea nouă îi prinde sânul și când îi este scris a fi izvor de viață. Este o încântare fără margini, cununa vieții.// Numai bărbații cred că dragostea este cel mai înalt dintre sentimente, dar ce-i iubirea aceasta fără de maternitate!// De aceea bietele femei sunt total înșelate, când egoismul și lăcomia bărbaților le răpește maternitatea și le osândește la câștigul aspru, sec și uscat al pâinii.// Mama știe de ce și pentru ce se roagă și rămâne împietrită ca Niobe când ruga nu e ascultată, căci are credința că rugăciunea trebuie să-i deschidă cu forța cerul, să cucerească lumile și să găsească pe Dumnezeu, oriunde și oricine ar fi.// La urmă, biata femeie nu-l află, se mai roagă, mai nădăjduiește, mai luptă și gândește că ea și neîndemânarea ei poartă vina că glasul ei nu este ascultat.// Da, și fericirea mamei este pământească fericire, cu dureri nemaiauzite, de nespus, de nedescris, căci nicio mamă nu-și descrie durerea și numai o mamă poate s'o înțeleagă". (citat după D. Caracostea, *Dinastie și creativitate. Omagiu Carmen Sylvei*, în *Revista Fundațiilor Regale*, an. X, nr. 12, din 1 decembrie 1943, pp. 492-493). Deosebirea de esență dintre bărbat și femeie continuă astfel: „De la aceasta bărbații sunt excluși. În templul acesta, ei nu intră, chiar dacă se descalță.// Da, mamele știu de apropierea lui Dumnezeu în strâmtorarea lor, în chiotul lor de bucurie, în împreunarea mâinilor pentru rugăciune, în desnădejdea lor.// Nici un bărbat nu poate purta în pieptu-i șapte săbii, dar fiecare femeie.// Niciodată o femeie nu va crede în fericirea pământească decât în clipa unică în care primul copil suge viață la pieptul ei. Aceasta-i singura fericire curată pe pământ, răscumpărată cu apropierea morții care parcă dispare în încântarea acestui ceas.// Ea a învins doar moartea în acea clipă și a dăruit viață. Ea e biruitoare peste grozăvia de care tremură

https://biblioteca-digitala.ro

toată făptura.// Da, atunci ea simte c'o atingere degetul lui Dumnezeu, atunci ea știe că pacea se coboară peste ea și că pământul se găsește departe sub ea, căci ea însăși este pământul, ea însăși o forță a naturii, căci n-a fost înfrântă, ci a biruit.// … Dragostea dintre bărbat și femeie este cu totul trecătoare, ea durează în tăria și plinătatea ei, o clipă. Dragostea de mamă crește de la ceas la ceas și nu scade într'un secol, supraviețuind bătrâneții, rătăcirilor, păcatului, morții, pe când iubirea trupească poate să se stingă în chip miser, într'un căscat. Cum de i se înalță astfel de imnuri! Lucrul pare de neînțeles, dacă se compară cu adâncimea fericirii de mamă, cu durerea mamei și puterea de creație maternă.// … Dumnezeu se întrevede întotdeauna puțin prin mijlocirea mamei, în apropierea, în dulceața ca și în seriozitatea ei severă" (*Geflusterte Worte*, III, *Insomnia*, 1922, pp. 29-33, citat după D. Caracostea, articol din R. F. R., amintit mai sus). Sub aceste opinii este construit romanul *Deficit*, publicat în 1890; este vorba de tragedia unei mame care încearcă în zadar să salveze pe fiul său mânat de instinctele destrămării. Romanul *Astra* a fost scris în colaborare cu Mite Kremnitz. Drama *Meșterul Manole* a fost reprezentată cu mare succes la Viena, dar și la Londra**,** *Mărioara* la Praga și Nurenberg, *Neaga* la Stokholm, toate cu subiecte românești. Poemul *Iehovach* a fost tradus în franceză de către Elena Văcărescu.

Fire aleasă și sensibilă, Carmen Sylva a știut să îmbine balada cu romanța, atmosfera de cântec liric cu narațiunea epică. Temele ei preferate sunt: iubirea de mamă, prietenia, atmosfera bucolică de la casa părintească etc. Câteva poezii poartă titlul *Mama* (tradusă de A. Toma), *La sânul mamei*, (tradusă de G. Coșbuc), *Rugăminte* (care începe cu versul „Mai ia-mă'n poală, mamă dragă", tradusă de G. Coșbuc), *Mama Patriei* (tradusă de Șt. O. Iosif) etc. Tristețea nedefinită se asociază cu esteticul, regăsindu-se adesea în versurile sale:

„Trecui încet prin toată casa
Când zorile se arătară, -
Privii în jur, privii afară:
Acolo-i un pat, acolo e masa.

În totul respiră o taină –
Un suvenir duios mă prinse,
Iar inima încet cuprinse
De doliu'ntunecata haină".

(trad. Ilie Ighel Deleanu)

Esența poetică a autoarei este dată de acest mister care învăluie lumea exterioară. În multe poezii predomină descrierea specifică pastelului cu peisajul său exterior, care se interiorizează și se umanizează. Din volumul *Cântece de mare* citățm poemul *Genua*:

„În liniște țărmul se pare adormit,
Iar marea voioasă albastră se pare,
În valuri e aur, de soare topit –
Cât ochiul străbate e mare, tot mare.

Orașul cu turnuri stă, mândru, sătul,
Nimic nu-i sunt anii cei mulți, ce sburară,
Și pare că mișcă, - nu-i e îndestul

https://biblioteca-digitala.ro

ICU CRĂCIUN

Sub el ce cuprinde, să crească-ar vrea iar.

Sdrobită de jale venit-am la țărm,
Aici tot e mândru și liniște este –
Voiam c'a mea jale și doruri să sfărm
Să simt cum spre viață mă'ntorc ca'n poveste.

Dar, tristă, trecut-am pe lângă frumuseți:
Eu vin de pe margini de triste morminte,
Acolo'n lumină, de farmec te'mbeți,
Acolo e țărmul plăcerilor sfinte".

Unele poezii din volumul *Balade și romanțe* evocă scene din Războiul de Independență, unde turcii sunt zugrăviți cu milă, compasiune și mărinimie nobile, creștine:

„Un lung convoi de umbre
Din Plevna a trecut,
Sunt Turcii cari în lupte
Răniți, prinși au căzut;
Desculți și numa'n sdrențe,
De foame ofiliți,
Le tremură tot corpul –
Viteji nenorociți!

Spre Dunărea măreață
Cu toții au pornit,
Sunt mii ce pier în zarea
Pustiului cumplit.
Deasupra-le trec norii,
Goniți de-al nopții vânt;
Se pare că le-ar spune
De milă un cuvânt.

În jalnica tăcere
Se pierde-al lor pas.
Pe câmpul plin de nea
Cadavre au rămas;
Deasupra corbii sboară
Prin tristul cimitir,
În care defilează
Al prinșilor lung șir".

(trad. Ilie Ighel Deleanu)

În volumul *De prin veacuri* a cântat vitejia bărbaților și virtuțile femeilor române. De altfel, în operele sale literare întotdeauna a căutat să înalțe femeia pe un piedestal binemeritat. De pildă, în drama *Ullranda*, eroina își răzbună logodnicul ucis mișelește.

https://biblioteca-digitala.ro

Regina Elisabeta, alias Carmen Sylva

Peisajul românesc, cu sălbăticia munților a atras-o în mod deosebit în scrierile sale; Bucegii, Ceahlăul, Vrancea, Rarăul, vâltorile Bistriței, Dunărea, Marea Neagră predomină în paginile sale descriptive. În textul „București" a descris portul și jocurile țărănești, în special „Călușerul", „un joc vechiu românesc ce derivă din jocul antic al lui Saturn, căruia păstorii caută să-i ascundă, că i-au furat pe Jupiter, spre a nu-l mânca și pe el ca pe ceilalți copii", după care scrie: „Poporul român își exprimă totul prin joc: bărbații joacă între ei și femeile între ele. Soldații, în cazărmi, găsesc totdeauna câte o vioară, un fluier ori un cimpoiu, spre a cânta de joc. În războiu, după marșurile cele mai obositoare, sub gloanțe și obuze, jucau într'una, bătându-și joc de ele, până ce vreunul din jucători cădea trăsnit. Veselia lor nu contenește nici în spitale. Răniții petrec născocind fel de fel de comicării, spre a-i face să râdă pe tovarășii lor de suferințe". De altfel, despre sosirea pentru prima dată în țară nota: „În toate orașele și satele mi se făceau primiri și ochiul nu mi se mai sătura de bogăția culorilor sub cerul orientului care era în ziua aceea albastru ca peruzeaua și care cădea seara într'o coloare galbenă și strălucitoare plină de pulbere de aur, la apusul soarelui, de două ori mai mare decât aiurea. În lumina curată dela sfârșitul lui Noemvrie, pe câmpii aceia frumoși, ondulați, pe pământul acela negru care fără osteneală dăduse bogății, așteptând să i se ceară și mai multe, pe groasa pulbere albă a drumurilor largi, croite de nepăsarea căruțelor, peste tot se vedeau, cu nuanțe vii, veșmintele țăranilor, grămădiți ca să mă primească: cămăși uimitor de albe, cusute scump cu roșu, negru și cu fir; văluri ușoare de pânză albă, de mătasă, ca fildeșul ori ca șofranul; fuste roșii ca macul, ori ca drojdiile de vin. Se vedeau oameni cari alergau în goana micilor lor cai, slabi și iuți, cu veștminte de păr de capră ce flutura ca o altă coamă pe spatele animalelor lor. Un cojoc brodat le acoperea pieptul, ca un tatuaj multicolor deasupra brâului, larg de trei palme care conținea un arsenal de pistoale și de cuțite. Cămașa, brodată și ea, cădea peste pantalonii de pâslă albă. Și pe capete aveau căciuli mari, de sub care cădeau pe umeri bucle de păr ca aripile corbului". Capetele românilor aveau „o frumusețe stranie care rar zâmbeau, descoperind însă, atunci, șiraguri de mărgăritare.// Și toate fețele acelea așa de noui, toate nasurile acelea aquiline, cu nări subțiri și cari se mișcau ușor, ochii aceia uimitori de mari, negri ori verzui, scânteind ca un foc închis, înfundați sub orbite și deasupra cărora se aflau sprâncene dese și drepte, cu coloarea fețelor oacheșă auriu, limbajul răsunător, uneori aspru și gutural, - vorbit cu ușurință, cu o elocvență neobișnuită, de oameni serioși, de matroane romînce, de copii a căror privire era limpede ca o lucire de stea – îmi făceau impresia de ceva pasionat, necunoscut în climele miezeinopți apusene". Femeia românică este prezentată într-o lumină favorabilă. În „Analele politice și literare", din 1902, sub titlul „Femeea Română", Carmen Sylva scrie: „Frumusețea femeii române a fost mult timp renumită. Dar nu se știe nimic despre energia, bărbăția, devotamentul ei, căci istoria acestei țări e aproape necunoscută în Europa". Odată cu trecerea timpului, copilele de zece ani au ajuns să împărtășească grijile părinților, „știind foarte bine, că în această lume nu-i totul trandafiriu". Regina-poetă are încredere în femeile romînce, cărora li se adresează cu aceste cuvinte: „Voi, care niciodată n'ați lăsat, ca țara voastră să fie copleșită de atâtea năvăliri, îi veți mai da și de aici înainte eroi ai gândului și ai săbiei, precum și mame nobile și mândre, având în ele toată vlaga acestui pământ bogat și roditor care le-a născut și hrănit". (citat după G. Bengescu, *Din viața M. S. Elisabeta*, București, 1906). Mai târziu avea să scrie: „Nu e mamă mai plină de grijă, ca mama română: e sclava copiilor săi. În vremea războiului devotamentul femeilor din țara noastră uimea mai cu seamă pe me-

https://biblioteca-digitala.ro

dicii străini. Unele nu plecau de la spital nici noaptea, îngrijau de bieții băieți ca de copiii lor, zicându-și că poate mâine fiii lor se vor afla în chinurile morții în mâini străine". În legătură cu același Război de Independență, vorbind despre ambulanțele pe care le formau femeile române, zicea: „De-aș scrie volume întregi cu privire la aceasta, tot n'aș putea aminti cu destulă dreptate ceea ce au făcut femeile române în acel timp de grele încercări. Le găsim într'una la postul lor, zi și noapte, dând tot ce aveau, fără să se mai gândească, dacă ceea ce dădeau le va lipsi mâine, sau nu". Despre firea românului s-a exprimat astfel: „Niciodată Românul nu se miră de ceva. *Nil admirari* îi e în sânge; din naștere pare că e sătul de toate; uimirea îi e un lucru necunoscut. Țăranii moldoveni, mușcați de lupi turbați, cari au fost trimiși la Pasteur, nu s'au mirat de Paris, erau ca și cum ar fi fost tot în satul lor. Moartea nu-i sperie; țăranul român moare cu lumânarea în mână, cu o nepăsare desăvârșită, cu o demnitate orientală".

Dintre povestirile sale, cea mai citată este *Vârful cu Dor*, care are ca temă proba iubirii aplicată vieții păstorești. Ileana îi cere păstorului Ionel să se despartă toamna de oile sale și să ierneze singur pe Vârful cu Dor. Dar ea știe că dacă își va părăsi oile va trebui să moară de dorul lor. Zânele îi promit bogății și viață liniștită, dacă va rămâne cu una dintre ele, dar el le respinge. Ciobanul este blestemat și acoperit de ruinele unui castel. Este salvat de niște pitici. Fiindcă nu și-a îndeplinit datoria, din pricina unei femei, este pedepsit să rămână pe vârful muntelui. El nu uită că Irina „l-a trimis la moarte cu zâmbetul pe buze". Una dintre iele îl sărută, zicându-i: „Eu sunt dorul! Al meu ești! Buzele mele le-ai sărutat și alte buze nu vei mai săruta niciodată!", după care se preface în stâncă. De dorul Irinei, el va muri și va fi îngropat pe acel vârf de munte, botezat „Vârful cu Dor" (citatele sunt după traducerea lui Liviu Rebreanu). În *Fiica lui Decebal*, *Mama lui Ștefan cel Mare* sau *În Vrancea*, din volumul *Durch die Jahrhunderte*, autoarea descrie cu patos dramatica luptă de apărare a pământului strămoșesc, vitejia și curajul românilor, precum și virtuțile femeilor române. În *Fiica lui Decebal*, personajul central preferă să-și curme viața decât să cadă în mâinile învingătorilor. Demnă de amintit este și *Domnița Bălașa*, una din fiicele lui Constantin Brâncoveanu, cea care și-a dat seama că bogăția aduce nenorociri și ca atare a construit spitalul și biserica ce-i poartă numele. Să nu uităm curajul Veniaminei din nuvela *Călugărița*, ori pe fiica de țăran, Păuna, care și-a pus mai presus de toate dragostea pentru patrie decât pe cea de logodnică; ea se mândrește cu soțul ei orb, întors învingător din luptă. Cine va citi *Leidens Erdengang* va constata că femeia este cea care suferă și poartă durerea; trebuie să se știe că principala sa temă de inspirație i-a fost suferința. (a se vedea și eroina din *Puiu*, un alter ego al Carmen Sylvei). Soacra din *Die Schwiegermutter* este un personaj de rară noblețe sufletească, aidoma Leoniei din *Es Klopft*, cea care își închină viața operelor de binefacere pentru săraci și copii orfani. Margot din romanul *Astra* duce o viață fără de prihană, curată, se jertfește, la rândul ei, pentru familie. În *Feldpost*, Gerta este devotată îngrijirilor răniților, iar minciuna pur și simplu o revoltă. În *Deficit*, o mamă se sacrifică pentru fiul ei adorat, iar în *Les penses d'une Reine* autoarea poetizează iubirea maternă. Curajul femeii este slăvit și în *Sola* și așa cum aminteam mai sus în *Femeia Română*. Sufletul ei este descris ca un amestec de puritate și orgoliu, de un strop de vanitate și de multă demnitate.

În 1888, Academia Franceză i-a acordat Premiul *Botta* pentru volumul „Cugetările unei regine" (tradus și în alte limbi), iar în 1890, în Regatul Unit, a primit titlul de „Bard al Scoției".

https://biblioteca-digitala.ro

Regina Elisabeta, alias Carmen Sylva

Transcriem, mai jos, cărțile mai importante ale Carmen Sylvei, o parte scrise împreună cu Mite Kremnitz, Elena Văcărescu etc., sau articole, traduse în românește (câteva în alte limbi) așa cum le-a prezentat D. R. Mazilu în *Revista Fundației Regale* (an. X, nr. 12/1943), cu titlul *Ce-a scris Carmen Sylva*?; pentru cei interesați de opera sa în alte limbi, pot consulta această revistă.

1. *Vârful cu Dor*, Rumanische Balade, In drei Theilen, Text de F. de Laroc, Muzik von Zdislaw Lubicz, București, Tip. Curții, F. Gobl, 1879 [cu texte în limba germană pe paginile din dreapta, iar în paginile din stânga, în fața textului german, traducerea românească] *Vârful cu Dor*, Baladă română, În trei părți, Text de F. de Laroc, Muzica de Zdislaw Lubick, Traducere română de M. Eminescu (După aceste două versiuni, urmează traducerea în limba italiană de L. F. Paganini/ *Vârful cu Dor*, păstrată la BAR ms. 2254, f. 125a, a fost publicată de Ilarie Chendi în M. Eminescu, *Poezii postume*, ed. II, București/ Minerva, 1905, p. 238 și de A. C. Cuza în M. Eminescu, *Opere complete*, Iași, Lib. I. V. Ionescu și N. Georgescu, 1914.

2. *Rumanische Dichtungen*, ed. I cu adause de Mite Kremnitz, Leipzig, W. Friederich, 1881; ed. A II-a în 1883, *Rumanische Dichtungen*, Dritte Auflage, cuprinde traduceri din: V. Alecsandri, M. Eminescu, Iacob Negruzzi, D. Bolintineanu, Teodor Șerbănescu, Al. Candiano-Popescu, G. Crețeanu, C. Conachi, R. Torceanu, Bonn, Emil Straus, 1889. F. C. I. 2722 B și 2734 B. – *Rumanische Dichtungen*, în „Kleine Bibliotek", Bukarest, Institut der graphischen Kunste, Carol Gobl; *Der Ring und der Schleier* (*Inelul și năframa*) de V. Alecsandri. *Stefan's des Grossen Mutter* (*Mama lui Ștefan cel Mare*) de Bolintineanu etc).

3. *Les pensees d'une Reine*, Preface par Louis Ulbach, Paris, Calmann Levy, de l'imprimerie P. Mouillot a Paris, 1882. – Id. Ed. Din 1888. Calman Levy, Paris [lucrare premiată, în 1888, de Academia Franceză cu Le prix Botte], B. A. R. I 61403 II. 117024 și I. 116579, F. C. I. 2727 B. – Id. manuscrisul 4790 al B. A. R. iscălit de autoare, provenit de la Pierre Loti. – *Cugetările unei regine*, traducere de I. C. Crăciun, Iași, 1882, B. A. R. I 43720. – Id. traducere de Al. Pencovici, Imprimeria Statului, București, 1889. Id. traducere de Leopold Stern, Bibl. Lumen, nr. 52, București, 1910. – B. A. R. I 20152, *La foyer de lumiere*, (Pensees d'une Reine), F. C. I. 21585. – *Vom Amboss*, (Cugetările unei regine), Bonn, Emil Strauss, 1890. B. A. R. 105762, F. C. I. 27573. – *I pensieri di una Regina*, traduzione dela Basa Viollete Montel Neuschatz, Roma, 1910. B. A. R. I. 20245.

4. *Pelesch – Marchen,* mit 3 Illustrationem und Facsimile, Bonn, Emil Strauss, 1882. [Cuprinsul: *Peleșul*, *Vârful cu Dor*, *Furnica*, *Piatra Arsă*, *Jepii*, *Caraimanul*, *Peștera Ialomiței*, *Omul*, *Valea Cerbului*, *Cetatea Babei*, *Ceahlăul*, *Valea Rea*]. B. A. R. I. 116553; F. C. I. 2736 B. – Id. ed. Din 1883, 1886, 1888, 1899. – *Poveștile Peleșului*, trad. rom. edit. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, București 1882. – *Contes de Pelesch,* trad. de L. și F. Salles, Paris, Ernest Leroux, 1884. F. C. I. 2421 B. – Poveștile Peleșului, Bibl. Șaraga, nr. 26, Iași, 1908. B. A. R. I. 116662; F. C. I. 17889. – Id. ed. Alcalay, Bibl. Pentru toți, nr. 343, București 1898-1908. B. A. R. III. 122745. – *Jepii*, reprodus după ediția din 1933, de Lucreția Carandino – Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, pp. 260-267. – *Le pic au regrets*, Conte roumain, Montpelier, 1884. B. A. R. III. 104960. – *Vârful cu Dor*, Craiova, 1884, Biblioteca Națională, nr. 1. B. A. R. I. 51770 – *Piatra arsă sau Arsa Piatră*, traducere [în limba armeană] de Rașid, Tiflis, 1888. B. A. R. I. 116539. – *Piatra Arsă*, trad. de Simon [= V. Simionescu], în „Luceafărul", 1904, pp. 58-59.

5. *Puiu*, Extras din Analele Academiei Române, Seria II, Tomul V, (Secția II, „Memorii și notițe", București, Socec et Teclu, 1882, B. A. R. 15 996, I. 116440 și II. 117434. –

https://biblioteca-digitala.ro

(*Puiu, Vârful cu Dor*), trad. în revista Ilustrarum Ardzgang, [în limba armeană], Tiflis, 1890. B. A. R. III. 117500.

6. *Die Hexe*, Zu der Statue von Carl Cauer. Mit einem Titelbild, Berlin, Alexander Duncker, 1882. B. A. R. I. 116 538; F. C. I. 2738 B și 2428 B. – *Vrăjitoarea*, traducere prelucrată de V. Alecsandri, B. A. R. ms. 809, f. 9-11 și 13. – *Vrăjitoarea*, trad. de A. Steuerman, Craiova, Institutul de editură Ralian și Ignat Samitca, 1897, Biblioteca de popularizare nr. 41.

7. *Ein Gebet*, Berlin, 1882, Alexander Duncker. – Id. ed. 1887, 1897, 1904, B. A. R. I. 116 526; F. C. I. 2430. – *O rugăciune*, trad. de Fluor. Carp [= Constantin Moraru], Cernăuți, 1887. – Id. trad. de B. Marian, în Biblioteca pentru toți, nr. 223 (f. a.).

8. *Jehovah*, Leipzig, Wilhelm Friederich 1882. – Id. ed. Bonn, 1883, Emil Strauss. B. A. R. I. 116506, I. 116524; F. C. I. 26387 m. – *Jehovah*, versione metrica di Angelo Calvino, Roma, 1883. B. A. R. I. 116517. – Id. di Forditotta Goldis Ianos, Arador 1884. B. A. R. I. 116621. – *Jehovah*, Poeme Traduit par Helene Vacarescu, Paris, Alfonse Lernerre, 1887. F. C. I. – *Valuri alinate* Traducere de George Coșbuc, București, Editura Minerva, 1906. B. A. R. I. 2040; F. C. I. 6398. [Cuprinde: 43 de poezii, între care poemul *Iehova* și grupele: I. Cântece și sonete: *Trei tovarăși*, *Rătăcire*, *Cântărețul*, *Cântec*, *Luptă*, *Furtuna*, *Statuia de marmură*, *Vis*, *De-atâtea ori*, *Dâmbovița*, *Sonet*, *Regina*, *Astra*. II. Balade și romanțe: *Monumentul*, *Corbii*, *Înaintea furtunii*, *Copacul*, *Furtuna*, *Maimuță'n colivie*, *Copilul ei* etc.]. Reproduce Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 247: *De-atâtea ori*, pp. 247-248: *Pământul*, p. 248: *Cântărețul*, *Dâmbovița*, pp. 248-249: *Sonet*. – *Iehova*, primul cânt, traducere de A. Toma, în „Adevărul literar", 1921 (Martie), nr. 16.

9. *Mântuitorul vieții*, O istorie adevărată povestită după spusa căpitanului Dearburn, București, 1882. B. A. R. I. 116524.

10. *Handzeichnungen*, [Cuprinde: *Ein Brief* (O scrisoare), *Ein Blatt im Winde* (În voia vântului), *Gauz einfach* (Simplu de tot), *Fohn Holzchmitt* (Sirocco), *Mondnacht* (Noapte pe lună), *Deutsches Gluck* (Noroc nemțesc), *Meerweibchen* (Sirena), *Sclimme Geschichte* (Rea întâmplare), *Die Glucklichen* (Fericiții), *Die Blutbuche* (Sângerul), *Spuk* (Năluca)]. Berlin, Alexander Duncker, 1884. B. A. R. I. 133177; F. C. I. 2481 B și 2730 B. – *Nouvelles*, traduites de l'allemand par Felix Salles, Paris Hachette et C-ie 1886. F. C. I. 26386 m. – *Nuvele*, traducțiune de [G. Ionescu -] Gion, București, Socec, 1888. [Cuprinde: *O scrisoare*, *În voia vântului*, *Simplu de tot*, *Sirocco*, *Noaptea pe lună*, *Noroc nemțesc*, *Sirena*, *Rea întâmplare*, *Fericiții*, *Sângerul*, *Năluca*]. B. A. R. I. 116576. F. C. I. 2772 B.

11. *Meine Ruh* [377 poezii]. Mit einem Titelbild, Imprim. W. Drugulin, Leipzig, 1883, Verlag von Alexander Duncker, Koniglichen Hofbuchhandler, Berlin, 1884. B. A. R. II. 117322. – Id. ed. din 1885, cuprinzând patru părți: *Balladen und Romanzen*, *Hohen und Tiefen*, *Mutter und Kind*, *Weltweishcit*. – Id. ed. din Berlin 1901, cuprinzând a cincea parte: *Blutstrophen*. – [Poezii] *Fericirea mamei*, *Dorul copilei*, *O rugare*, *Să nu murmurăm*, *Mama poporului*, *Gânduri triste*, *Gethsemane*, *Pentru cea din urmă oară*, trad. de P. Dulfu, în revista „Familia" 1884, nr. 31, pp. 365-366 și 1898, p. 591. *Dorul copilei*, reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 230. – *Rămas bun* și *Sărutări de fluturi* [poezii], trad. De V. D. Păun, în revista „Vatra", 1894, an. I, p. 622, împreună cu textul german, și în revista „Familia", 1901. Rămas bun, reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 231. – *Versuri*, traducere de poezii din volumele: *Meine Ruh* (*Hohen und Tiefen*), *Heimath*, *Balladen und Romanzen*, *Mutter und Kind*, *Meerlieder*, de

https://biblioteca-digitala.ro

T. Toma, București, Editura Socec, 1897. B. A. R. I. 116669; F. C. I. 16224. Reproduce Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 238: *O, de-aș avea putere*, p. 238: *Spre cer*. – *Poezii* Traducere de Elena Poenaru, [Cuprinde: *Prietenii mei*, *Mama poporului*, *Limpezit*, *Nicodem*, *Pe cea câmpie albă*, *Cuvântul este*, *Dedicație patriei*, *Sus*, *Vechea și noua Patrie*, *Nu vă temeți*, *Prometheu*, *Teamă* etc.], București, Tipografia M. I. Niculescu et Co., 1904, [cu o biografie la sfârșit scrisă de d-na de Stockelberg]. B. A. R. I. 116613; F. C. I. 2780 B. Reproduce Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 240: *Limpezit*, p. 241: *Prietenii mei*, 241: *Pe cea câmpie albă*, pp. 241-242: *Cum soarele*. – *Cinq poemes*, Traduits de l'allemand par Helene Poenaru, București, f. a. [1916]. [Cuprinde: *Mes trios amis*, *La mere du peuple*, *Un mot*, *Dommage*, *Les drapeaux*]. B. A. R. II. 47925. – *Rămas bun*, *Trei tovarăși* etc., poezii traduse de G. Coșbuc, în volumul *Valuri alinate*, București, 1906, p. 7. Reproducere de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 135. – *Moara*, trad. De Oct. Goga, în „Luceafărul", 1904, nr. 2, p. 57; reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 239.

12. *Aus zwei Welten*, von Dito und Idem [Carmen Sylva și Mite Kremnitz], Leipzig, Wilhelm Friedrich, 1884. Id. Ed. Bonn, Emil Strauss, 1886, 1888, 1898, 1899, 1901. B. A. R. I. 116548. *Le roman d'une Princesse*, Paris, Perrin et Co., 1891. B. A. R. I. 116596.

13. *Durch die Jahrhunderte*, [Volumul este o continuare a operei *Pelesch – Marchen* și este dedicat lui Vasile Alecsandri], Bonn, Edit. Emil Strauss, Leipzig, 1885. [Cuprinde: *Pietrele Doamnei*, *Mama lui Ștefan cel Mare*, *În Vrancea*, *Bucur*, *Neaga*, *Insula Șerpilor*, *Fiica lui Decebal*, *Robii*, *Dragomira*, *Constantin Brâncoveanu*, *Domnița Bălașa*, *Călugărița*, *Iancu Jianu*, *Căderea Vidinului*, *Moșul și baba*, *Miorița*, *Șalga*, *Doncilă*, *Mihu Copilul*, *Oprișanul*, *Legenda meșterului Manole*, *Movila lui Burcel* etc.]. Id. ed. 1887. B. A. R. I. 116558; F. C. I. 2442 B, 2732 B și 16526. – *De prin veacuri*, trad. de L. T., Bibl. pentru toți, 2 vol. București, edit. „Universală Alcalay", 1894-1902. Din vol. I, Bibl. pentru toți nr. 7, reproduce Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București 1936, pp. 268-278: *Pietrele Doamnei*, pp. 278-280: *Mama lui Ștefan cel Mare*, pp. 280-281: *În Vrancea*, pp. 281-288: *Insula Șerpilor*, pp. 288-290: *Moșul și baba*. – *Pietrele Doamnei*, trad. în revista „Familia", 1885. – *Mihu le vaillant*, *Mosch et baba*, trad. de Pierre Loti, în „Figaro". [Reproduse apoi în volumul *Qui frappe?* Paris, 1889]. B. A. R. I. 116562. – *Dragomira*, trad. de I. S. Spartali, în revista „Familia", 1892. – *Insula Șerpilor* [și *Bucur*] București, „Bibl. scriitorilor celebri", an. I, nr. 3. Ed. Steinberg, f. a. [1919], B. A. R. I 51934.

14. *Balladen und Romanzen*, II-te Auflage, Berlin, Alexander Duncker, 1885, B. A. R. I. 116556; F. C. I. 2765 B. – *Calafat*, trad. de Ilie Ighel Deleanu (n. n., o traducere a acestui poem are și Mihail Sadoveanu, publicată în *Pe Dunăre*, pp. 28-29; vezi, *Revista Germaniștilor Români*, an. V, nr. 1/1936), în *Poeziile unei regine*, București, 1897, reprod. de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, pp. 236-237. – *Versuri*, trad. de T. Toma, București, ed. Socec, 1897. – (Balade și romanțe) trad. de George Coșbuc, în vol. *Valuri alinate*, București, 1906. – *Corbii*, baladă trad. de Oreste, în „Floarea darurilor", vol. II, nr. 36, 1907, p. 562, și reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, pp. 250-251.

15. *Mutter und Kind*. Zweite Auflage, Berlin, 1885, din vol. Meine Ruh. [Cuprinde: *Furchtet nacht, von ihr zu sprechen* (Nu vă temeți), *Mutter, Wie oft schau ich nach Deiner Thur* (Adesea mă uit la ușă), *Die Landesmutter* (MamaPatriei)]. B. A. R. I. 104232. Ib. ed. Din 1901. B. A. R. I. 105694. – *Mater Dolorosa*, trad. de Nathalia Iosif, în „Semănătorul", 1906, p. 303, re-

https://biblioteca-digitala.ro

publicată în „Flacăra”, 1915-1916, p. 230, cu titlul *Fiicei mele*, reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, 1936, pp. 243-446. – (Poezii: *Mama*, *Dâmbovița*, trad. de Ilie Ighel Deleanu, în volumul *Poeziile unei regine*, București, 1897. – *Versuri*, trad. de T. Toma, București, ed. Socec, 1897. - *Nu vă temeți*, trad. de Elena Poenaru, în volumul *Poezii* de Carmen Sylva, București, 1904, reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 242. – (Poezii) *Adesea mă uit la ușă*, *Mama Patriei*, *Uitarea*, *Vechea și noua patrie*, *Cruce și coroană*, *Împărtășanie*, *Feți-Frumoși*, trad. de Șt. O. Iosif, în volumul *Tălmăciri*, București, Minerva, 1909. Reproduce Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, p. 252. *Uitarea*, p. 253: *Cruce și coroană*. – *Eu*, trad. de M. Cunțan, în revista „Flacăra”, 1915-1916 și reprodusă în vol. I *Din caierul vremii*, București, Editura Minerva, 1916, împreună cu: *O, ideale*, *Când a sosit bucuria*, *Aș vrea să fiu tăria*, *Mama țării*, *Parada din urmă*. Reproduce Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, pp. 255-256: *Când a sosit bucuria*, pp. 256-257: *Eu*, pp. 237-238: *Parada din urmă*. – *În grădina publică*, trad. de Șt. O. Iosif în „Semănătorul”, 1906, p. 303, reprod. În „Flacăra”, V, 1915-1916, p. 228, și reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, p. 254.

16. *Anna Boleyn*. Historisches Trauerspiel von Dito und Idem (Carmen Sylva și Mite Kremnitz). Bonn, Emil Strauss, 1886. B. A. R. I. 116296.

17. *Astra*, Roman von Dito und Idem (Carmen Sylva și Mite Kremnitz), Bonn, Emil Strauss, impr. Leipzig, 1886. Ib. Ed. din 1888, 1898, 1899. F. C. I. 2433 B. – *Astra*, trad. în rom. de G. I. Ionescu-Gion, București, 1887, - *Astra*, Deuxime edition, Paris, Dedier Perrin et Co., 1891. B. A. R. I. 116 595. – *Astra*, dramă în versuri, prelucrare de N. Rădulescu-Niger, București, ed. Socec, 1905.

18. *In der Irre*, în „Nord und Sud”, 1886. – *In der Irre*, Novellen von Dito und Idem (Carmen Sylva și Mite Kremnitz), [Cuprinde: *Ein Begrobnis in den Karpathen* (O înmormântare în Carpați), *Sei ruhg Mutti* (Fii liniștită, mămițo!), *In fessen* (Însurat), *Die Schwiegermutter* (Soacra) sunt scrise numai de Carmen Sylva. În colaborare sunt scrise: *Es war ein Irrthum* (Era o greșeală), *Eine Kinder Geschichte* (O istorie de copii). Două nuvele sunt scrise numai de Mite Kremnitz: *Margarethe* (Margareta), *Neun Tage* (Nouă zile).]. Bonn, Emil Strauss, 1888. Ib. ed. Din 1890, 1900 și 1901. B. A. R. I. 116544; F.C. I. 2435 B. – *Marie* [= *Enchaîne*], trad. par A. Chevalier, Paris, Libr. Perrin ed. III, 1892. B. A. R. I. 116591. – *Trois Nouvelles* – *Vengeance*, de A. *Enchaîne*, *une enterrement aux Carpathes*. – traduite par Leo Bachelin et Jules Brun. Erreux, Charles Herissey, 1902. F. C. I. 26982. – Une enterrement aux Carpathes, 1890. B. A. R. II. 120591. – *Însurat* (In Fesselln), Traducere Alexandrescu Dorna, București, 1903. B. A. R. I. 111210; F. C. I. 1056 E.

19. *Feldpost*, Roman von Dito und Idem (Carmen Sylva și Mite Kremnitz), Bonn, Emil Strauss, 1887 (I și II ed.). Ib. ed. din 1888 și 1903. B. A. R. I. 116547: F. C. I., 2445.

20. *Das Lied*, [trad. în latinește, 1887]. B. A. R. III 53959.

21. *Pelesh im Dienst*, Ein sehr langes Marchen fur den Prinzen Heinrich XXXII von Reuss. Bonn, Emil Strauss, 1888. B. A. R. I. 116520; F. C. I. 2755 B. – *Robia Peleșului*, trad. de Elena Radu Rosetti, București, L. Alcalay, 1897, Bibl. Pentru toți, nr. 119. F. C. I. 18662. Reprodusă de Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva*, București, 1936, pp. 291-300. – *La Servitu del Pelesh*, Traduzione del Todesco con note, di Roberto Favo, București, 1897. B. A. R. I. 116469.

22. *Rache und andere Novellen*, von Dito und Idem (Carmen Sylva și Mite Kremnitz),

https://biblioteca-digitala.ro

Bonn, Emil Strauss, 1888. [Nuvelele *Rache*, *Pablo Dominco* și *Horia* au drept autor numai pe Carmen Sylva]. Id. ed. din 1889 și 1890. B. A. R. I. 116 565; F. C. I. 2749 B. *Vengeance*, în vol. Trois nouvelles, Evreux 1902. – *Vengeance*, în „Revue des deux mondes", din 15 Aprilie 1892. – *Pablo Domenich*. Istorie militară. (După povestea unui martor ocular). Traducere de Th. M. Stoenescu, București 1889. B. A. R. I 116559. – *Horia*, traducere de Lucreția Russu Șirianu, în „Tribuna", Arad, 16/29 Decembrie 1907.

23. *Cuvinte sufletești*, București, Tip. Cărților bisericești, 1888. – Id. ed. București, Carol Gobl, Institut de arte grafice, 1898. – Id. în „Luceafărul" în 1904, p. 621. – Id. ed. în 1914, București, Bibl. Pentru toți, nr. 827. Id. de V. Mangra, Brașov, 1915. – Seclen-Gesparche, Bonn, Emil Strauss, 1900. B. A. R. I. 105791; F. C. I. 39427.

24. *Lieder aus dem Dimbovitzathal*, aus dem Volkesmunde gesammelt von Helene Văcărescu, Ins deutsche ubertragen von Carmen Sylva, Bonn, Emil Strauss, 1889. F. C. I. 2759 B. – *The Band of the Dimbovitza*, [Carmen Sylva et Helen Văcăresco], London, Haper 1911, F. C. I. 2450 B.

25. *Deficit*, Roman, Bonn, Emil Straus, 1890. – Id. ed. II din 1891. B. A. R. I. 116542 F. C. I. 54418. – În ziua scadenței, dramă într-un act de Haralamb C. Lecca după romanul Deficit [A fost reprezentată în Octomvrie 1904, la Teatrul Național din Iași, cu ocazia vizitei Regelui, Reginei și a principilor moștenitori]. F. C. I. 2796.

26. *Frauenmuth*, Bonn, Emil Strauss, 1890. [Cuprinsul: *Ullranda*, *Mărioara*, *Am Verfalltag*, *Dammerung*, *Loise*, *Herrn Daniels Wittwen*. Dramă în două acte: *Dammerung* = Amurg, a fost tradusă în limba franceză de Elena Văcărescu și jucată în 1889 la teatrul Comedia franceză din Paris]. B. A. R. I. 133179. – *Mărioara*, Traducere în românește de Haralamb G. Lecca, în „Familia" 1897, apoi în volum, Iași, 1904. [Această dramă în trei acte a fost jucată în 1897 la Teatrul Național din București și în 1904 la Teatrul Național din Iași, în 1905 la Praga și în 1906 la Nurnberg]. B. A. R. III. 813. – Id. traducere de A. Steuermann, Iași, Institutul de arte grafice, 1911. B. A. R. II. 23067, F. C. I. 2451 B. *Ullranda*, Dramă în versuri, în 2 acte tradusă de Dr. A. Steuermann, Iași, 1904, Muzica de Max von Weinziel [Reprezentată în 1904, la Teatrul Național din Iași și București]. B. A. R. I. 122014 și II. 116855. – Id. ed. din Biblioteca pentru toți, nr. 275, București, 1907. – *Văduvele Domnului Daniel*, comedie într'un act, traducere de Leopold Stern, București, 1907. B. A. R. I. 6485; F. C. I. 7814.

27. *Visul poetului*, (operă citită de Carmen Sylva în ședința publică dela 25 Martie 1890), apărută în Analele Academiei Române, XII, 115, I și în „Varia literară", București, Carol Gobl, 1890. B. A. R. III. 62071; F. C. I. 23132. – Tradusă și publicată în *Marchen einer Konigin*, Bonn, 1901.

28. *Handwerkerlieder*, Bonn, Verlag von Emil Strauss, 1891, B. A. R. I. 105782; F. C. I. 2724 B. (Poezii): *Lucrătoare de dantelă*, tradusă de Ilie Ighel Deleanu, în volumul *Poeziile unei Regine*, București, 1897. – *Versuri*, trad. de T. Toma, București, ed. Socec, 1897. – *Cântecul țesătorului* și *Conversații*, trad. de Valentin Bude în „Din lirica germană modernă", Iași, Tipografia Progresul, 1910.

29. *Sola*, [redactată în românește, citită la Academia Română, în ședința publică dela 1 Aprilie 1891, cu prilejul comemorării (n. n., probabil „omagierii") a 25 de ani dela înființare, și publicat în] Analele Academiei Române, XIII, I. 107, 111-113 și Anexe 247-254, și în „Baria(n. n., probabil „Varia") literară", 1891, București, Carol Gobl, 1891, B. A. R. II. 104964; F. C. I. 23132.

https://biblioteca-digitala.ro

30. *Bucarest*, în „LeFigaro”, Paris, 1892 în *Les. Capitales du Monde* (Capitalele lumii), Paris, Hachette et C-ie, 1892. [Cuprinde și *Bucarest*]. – București, trad. de D. Stănescu, București, tipografia „Universul”, 1892. B. A. R. II. 76614.

31. *Meister Manole*, Trauerspiel in vier Aufzugen, Bonn, Emil Straus, 1892. [S'a reprezentat în 1892, la Viena]. B. A. R. I. 116561, II. 117833; F. C. I. 2778 B. – *Meșterul Manole*, traducere de P. Duțu, în revista „Familia”, 1897.

32. *Monsieur Hampelmann*, von Carmen Sylva und Lecomte du Nouy. București, Carpl Gobl, 1898 [în limbile: germană, română, franceză și engleză. Textul german reproduce în facsimile scrisul autoarei, cu caractere gotice, negru și roșu]. B. A. R. II 117025. – [A apărut în Revista ilustrată, Reteag, Ardeal, în 1899].

33. *Povestea unei regine*, traducere în versuri de Haralamb G. Lecca, București, 1899. B. A. R. I. 116456. – *Povestea unei Regine*, traducere după manuscrisul german de George A. Mandy, București, 1899. B. A. R. I. 116487.

34. *Marchen einer Konigin*. Mit Bildschuck von Elias-Fidus-Kado, [Cuprinde: *Visul poetului*, *Râul Doamnei*, *Umbra și sentinela*, *Povestea unei împărătese milostive* etc.]. Bonn, Emil Strauss, 1901, [Imprimat cu caractere gotice cu portretul autoarei]. F. C. I. 2783 B. – *Poveștile unei Regine*, vol. I București, Socec, 1906, [Cuprinde: *Regina milostivă*, *Stai! Cine-i acolo?*, *Râul Doamnei*, *Măriuca*, *Caleidoscopul meu*]. – *Poveștile unei Regine*, traducere de Lia Hârsu, în Bibl. Pentru toți, nr. 856. București, Alcalay. [1914]. [Cuprinde: *Visul poetului*, *Cum văd orbii*, *Carmen Sylva*, *Micul mântuitor*]. – *Povestea unei împărătese milostive*, trad. de Ana Floarea, în revista „Familia”, 1902, - *Carmen Sylva povestind copiilor*, Colecția clasicilor români și străini, București, Socec et Co. B. A. R. I. 110 963; F. C. I. 58061.

35. *La femme roumaine*, [făcând parte din *La beute feminine dans universe*, în „Les Annales politiques et litteraires”, 21 decembre 1902.

36. *In der Lunca*, Rumanisches Idylle, [cu două ilustrații colorate de N. Grigorescu] Ratisbona (Regensburg), W. Wunderling, Leipzig, 1904. [Dedicat copilului meu sufletesc G. Enescu]. B. A. R. II. 83047; F. C. I. 2791 B, 2792 B. – *În luncă*, o idilă, traducere de Horia Petra Petrescu, în „Luceafărul”, 1904, pp. 60, 142. – trad. de Tzigara Samurcaș, București, Socec, 1905.

37. *Reintochters Donaufahrt*, Regensburg, 1905, B. A. R. II. 91014. – Id. în rom. *Pe Dunăre*, București, ed. Socec [1905].

38. *Cetatea orbilor*, trad. în „Tribuna”, Arad, 19 Semptevrie 1906.

39. *De ce ne trebuiesc Regii?* Umbra lui Ștefan cel Mare. Traducere de Leopold Stern, București, 1910. – Id. în Bibl. „Lumen”, nr. 66, București, 1912. B. A. R. I. 21673.

40. *Ultimul ram* (scrisă după moartea Regelui Carol I), trad. de Ion Al. George, în „Convorbiri literare”, 1916.

Închei această sumară prezentare a vieții și operei celei ce a fost Regina-poetă, Elisabeta, alias Carmen Sylva, cu versurile dedicate de Octavian Goga, în 1913 (suverana împlinind 70 de ani), dar pe care le-a citit de-abia în 1936, la comemorarea de la Academia Română, cu ocazia împlinirii a douăzeci de ani de la moartea sa:

„E sărbătoarea bătrâneții în care-un zâmbet de Regină
Ne spune azi cea mai curată poveste-a firelor cărunte,
E-a tinereții sărbătoare la care-o lume azi se'nchină,
Căci niciodat' zăpada vremii n'a nins o mai senină frunte…

https://biblioteca-digitala.ro

O ploaie de lumină albă în larguri de pământ se'mparte,
Magia versului coboară din preajma unui tron de aur,
Și ne'ntrebăm în clipa asta ce-ți strălucește mai departe:
E oare stema Ta regală, ori cununa Ta de laur?

De lângă Rinul care-dată urzea visarea Ta bălaie
Și pân'la mare ace răsfrânge acum argintul Tău din plete,
În case cu tavanuri scunde te simte-a inimii bătaie,
Pe Tine care-ai fost crăiasa durerilor nemângâiate…

De-aceea vin din munții vineți cu creștetul înfipt în stele,
Din câmpuri cu sclipiri de seceri, de grâu și de oftaturi pline,
De-aceea vin să ție praznic atâți bătuți de zodii rele…
-Nu te mira că'n ziua asta ne îndreptăm și noi spre Tine…

Din țara unde numai basmul ne spune că mai sunt crăiese,
De unde buzele-ar fi mute, de n'ar fi cântece de jale,
Din țara unde-un tort de moarte încet de-atâția ani se țese,
Azi sboar'un vis muiat în lacrimi la pragul bătrâneții Tale.

Tu care-ai plâns amarul lumii'l auzi cum bate la fereastră,
Simți câte doruri nerostite din glasul năbușit te chiamă,
Tu știi că pravili nu ne lasă să-ți zicem azi regina noastră,
Poetă ce-ocrotești, primește-ne să-ți zicem mamă".

Bibliografie

În afară de articolele citate în text, am consultat:

1. Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva. Prima Regină a României*, Ed. Ziarului *Universul*, Buc., 1936.
2. Carmen Sylva, *Valuri alinate*, traduceri de George Coșbuc, Ed. România Press, Buc., 2003. (n. n., ediția princeps a apărut în 1906).
3. Elena Perticari Davila, *Închinare*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 1, 1936).
4. Irina Procopiu, *Amintiri*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 1, 1936).
5. Otilia Oteteleșanu, *Tamenque sum* (*La fel și eu*), în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 1, 1936) și *Regele Carol I, întemeietorul Dinastiei și Regatului Român*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 2, 1936).
6. Margărita Miller-Verghy, *Carmen Sylva în intimitate*, în *Revista Germaniștilor Români*, (an. V, nr. 1, 1936).
7. Aida Vrioni, *Regina Elisabeta*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 1, 1936).
8. Simion C. Mândrescu, *Românii și România în oglinda scrisului Carmen Sylvei*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 1, 1936).
9. Alexandru Lapedatu, *Dinastia noastră și Academia Română*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 2, 1936).
10. Alfred Klug, *Carmen Sylva și Felix Dahn*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 1, 1936).
11. Octavian Goga, *Carmen Sylva*, în *Revista Germaniștilor Români* (an. V, nr. 2, 1936).
12. Ion Șiugariu, *Poezia unei Regine*, în *Revista Fundațiilor Regale* (an. X, nr. 12, 1943).

https://biblioteca-digitala.ro

Sezonul:

15 Mai până 15 Septemvrie

„HEBE“
Sângeorz-Băi

(Județul Năsăud)

Stațiune balneo-climatică cu izvoare minerale cloruro-sodice radioactive

G. Zikeli, Bistrița

https://biblioteca-digitala.ro

Revistă sprijinită şi finanţată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „IUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

Societatea acţionară „HEBE“ în Năsĕudŭ.

Nr. 30—1894.

PUBLICAŢIUNE.

Prin acésta se aduce la cunoşcinţa publică şi în specialŭ a persónelorŭ suferinde că

SESONULŬ de CURĂ şi BĂI

alŭ renumitelorŭ băi

din Sângeorgiulŭ-Românescŭ

se deschide irevocabilŭ la 15 Iunie st. n.

Pentru **mâncări bune,** nutritóre **şi eftine,** pentru **beuturi curate** şi sănătose s'a îngrijitŭ Otelierulŭ nostru **GEORGE POPŬ** în deosebi.

Informaţiuni mai de-aprópe se potŏ lua de-adreptulŭ dela Administraţiunea băilorŭ **din Sângeorgiulŭ-Românŭ** (Oláh-Szent-György).

Năsĕudŭ, 8 Iunie 1894.

DIRECŢIUNEA.

458,3—3

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229

https://biblioteca-digitala.ro